

Befolkningens helse og barn og unges oppvekstsvilkår

Detaljreguleringsplan Revskjæret industriområde
og dypvannskai – Drag i Hamarøy kommune

DATO, UTGAVE

04.05.2023, 1. utgave

Monica Schultz

Plankonsulent, Unicotec

Innhold

Forord.....	4
Prosjektopplysninger.....	5
Sammendrag	6
1 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn og formål med prosjektet	7
1.2 Befolkningens helse som tema.....	7
1.3 Kunnskapsgrunnlaget	7
1.4 Kartskisse alternativer	8
1.4 Vurdere 0-alternativet.....	8
1.5 Alternativer.....	9
1.6 Usikkerhet	11
2 Rammer for utredningen.....	11
2.1 Planprogrammet	11
2.2 Metode	11
2.2.1 Trinnvis utarbeidelse	11
2.2.2 Forundersøkelse og utredning	11
2.2.3 Analyse	12
3 Beskrivelse.....	15
3.1 Befolkningen.....	15
3.1.1 Samisk og norsk befolkning	15
3.1.2 Folketall og befolkningssammensetting.....	15
3.1.3 Befolkningens helse.....	16
3.1.4 Oppvekst.....	18
3.1.5 Arbeid, inntekt og økonomi.....	18
3.1.6 Bolig og boligmiljø	18
3.2 Fysisk, biologisk, kjemiske miljøforhold	19
3.3 Planens lokalisering	19
3.4 Plan- og influensområde	19
3.5 Bebyggelse på Drag	20
3.6 Rekreasjon og friluftsliv.....	21
3.6.1 Statlig sikra friluftsområder	21
3.6.2 Leke- og rekreasjonsområde	22
3.6.2 Nærturterreng	23
3.6.3 Marka.....	23
3.6.4 Utfartsområde	23

3.6.5	Særlig kvalitetsområder	24
3.6.6	Friluftslivets ferdselsårer	24
3.6.7	Strandsone.....	26
3.6.8	Barnetråkk	27
4	Trinn 1 – Forundersøkelse	29
4.1	Inntekt og materielle ressurser	29
4.2	Ytre miljøfaktorer	29
4.3	Oppvekst.....	30
4.4	Utdanning	30
4.5	Arbeid	30
4.6	Bolig og boligforhold	31
4.7	Nærmiljøkvaliteter	32
4.8	Infrastruktur, planlegging og transport.....	32
4.9	Landbruk, fiskeri og mat.....	33
4.10	Næringsutvikling.....	33
4.11	Helse- og omsorgstjenester.....	34
4.12	Sosiale nettverk, deltakelse og tillit.....	34
4.13	Inkludering.....	34
4.14	Helseatferd	35
4.15	Oppsummering av forundersøkelse	35
5	Vurdering fra folkehelsekoordinator.....	36
5.1	Faggruppe folkehelse	36
5.2	Metode og kunnskapsgrunnlag	36
5.3	Avklare influensområde	36
5.4	Alternativene.....	36
5.5	Avgrensing av tema	37
5.6	Eksempel	38
6	Vurdering av helsekonsekvenser av planen	39
6.1	Alternativ 1	39
6.2	Alternativ 2	43
7	Vurdering av helsekonsekvens av planen	47
7.1	Alternativ 1	47
7.1.1	Inntekt og materielle ressurser	47
7.1.2	Ytre miljøfaktorer	48
7.1.3	Oppvekst.....	49
7.1.4	Bolig og boligforhold	50

7.1.5	Nærmiljøkvaliteter	51
7.1.6	Infrastruktur, planlegging og transport.....	52
7.1.7	Landbruk, fiskeri og mat.....	53
7.1.8	Næringsutvikling.....	54
7.1.9	Sosiale nettverk, deltakelse og tillit.....	55
7.2	Alternativ 2	56
7.2.1	Inntekt og materielle ressurser	56
7.2.2	Ytre miljøfaktorer	57
7.2.3	Oppvekst.....	58
7.2.4	Bolig og boligforhold	59
7.2.5	Nærmiljøkvaliteter	60
7.2.6	Infrastruktur, planlegging og transport.....	61
7.2.7	Landbruk, fiskeri og mat.....	62
7.2.8	Næringsutvikling.....	63
7.2.9	Sosiale nettverk, deltakelse og tillit.....	64
7.3	Drøftelse.....	65
7.3.1	Positive effekter for samfunnet	65
7.3.2	Helsevirkninger av økt gang- og sykkeltrafikk	65
7.4	Tiltak	65
7.4.1	Aktuelle tiltak for alternativ 1	65
7.4.2	Aktuelle tiltak for alternativ 2	65
7.5	Sammenstilling av konsekvens	66
7.6	Usikkerhet	66
	Kilder.....	67

Forord

Denne fagrappporten om befolkningens helse og barn og unges oppvekstsvilkår er utarbeidet som en av mange fagrappporter som er grunnlag for en samlet konsekvensutredning og reguleringsplan for utvidelse av industriområde og etablering av dypvannskai på Drag. Rapporten er basert på drøftinger med folkehelsekoordinator i Hamarøy kommune, samfunnsplanen, rapporter fra ssb.

Risøyhamn, 07.04.2023

Monica Schultz

KU fagrappporter:

- 1 Naturmangfold
- 4 Kulturminner og kulturmiljø
- 6 Landskap
- 7 Forurensning
- 8 Vannmiljø
- 9 Jord- og viktige mineralressurser
- 10 Samisk natur- og kulturgrunnlag
- 11 Transport og energi
- 12 Beredskap og ulykkesrisiko
- 14 Befolkningens helse og barn og unges oppvekstsvilkår**
- 15 Tilgjengelighet for alle
- Marine tema

Prosjektopplysninger

Prosjekt nr. 2118

Prosjektnavn Detaljreguleringsplan for industriområde til TQC på Drag

Oppdragsgiver The Quartz Corp AS

Dokument KU fagrapport: Befolkningens helse og barn og unges oppvekstsvilkår

Utarbeidet av Unicotec vec Monica Schultz

Dato 04.05.2023

Revisjoner

NR	Dato	Innhold	Sign.
1		Suppleringer etter gjennomført Barnetråkk	

Sammendrag

Alternativ 1 og 2 har de samme positive konsekvensene i forhold til 0-alternativet. Generelt kan man si at positive konsekvenser er knyttet til sikre arbeidsplasser og derigjennom grunnlag for et fortsatt levedyktig samfunn på Drag, viktig positivt tilskudd til det grønne skiftet (globalt sett), bidrag til offentlige velferdsordninger (skatteinngang), helse gjennom arbeid og økonomisk sikkerhet.

Begge alternativene bidrar positivt til trafikksikkerhet gjennom etablering av enten fortau eller gang- og sykkelvei og reduksjon av tungtrafikk på vei.

Barnetråkk-registreringer om ble gjort av 3.-10. klasse på Drag skole i april 2023 har belyst at det er svært stor aktivitet rundt skole- og idrettsplassområde, Dragsvatnan og det statlig sikra friluftsområdet Drag aktivitetspark. Noen av barna har også avmerket den berørte strandinja som et fint sted. Veistrekningen forbi planområdet er skolevei for svært mange.

Når det gjelder de negative konsekvensene, så ligger forskjellen mellom alternativ 1 og 2 i hvorvidt boligfeltet Stárffo beholdes eller ikke. Begge forslag medfører nedbygging av ei sentral strandlinje, nedbygging av dyrkbar jord, utslipp til gytefelt. I alternativ 2 utgår 8 boliger, og det blir færre som utsettes for eventuell økt støy, risiko for luftforurensning og kjemikalier. Det kan ikke utelukkes at enkelte av personene som må flytte vil kunne oppleve en ikke ubetydelig psykososial belastning som kan være lik eller større enn belastningen ved å bli.

Rangering av alternativene:

- 1 alternativ 2
- 2 alternativ 1
- 3 0-alternativet

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål med prosjektet

The Quartz Corp AS (TQC) har et viktig produksjonsanlegg for rensing av kvarts på Drag, og må anses som en hjørnesteinsbedrift i Hamarøy kommune med over 100 ansatte. Dagens bygningsmasse inkludert verkstedbygg og nytt mellomlager er utnyttet 100%, og pr. i dag må man benytte utendørs lagring for å klare dagens produksjonsvolum.

Det er stor etterspørsel etter høyrenset kvarts som benyttes til blant annet solceller, fiberoptikk og elektronikk. TQC har som følge av veksten i markedet nådd maks produksjonskapasitet på sin fabrikk på Drag, og har derfor behov for å øke industriarealet for å kunne utvikle seg videre i et stadig voksende verdensmarked.

De overordna målene for prosjektet er:

1. Legge til rette for, og sikre mulighet for fortsatt drift og videreutvikling av The Quartz Corp AS' aktiviteter og arbeidsplasser i næringsområde på Drag
2. Flytte mest mulig transport fra vei til sjø (sikrere transport, bedre logistikk)

For å oppnå målsettingene over, skal det i planprosessen jobbes med følgende konkrete tiltak:

1. Utvidelse av industriområde for å gi plass til økt produksjon
2. Utvikle dypvannskai med tilhørende landareal direkte tilknyttet produksjonsanlegget

1.2 Befolkningens helse som tema

Temaet omfatter også barn og unges oppvekstvilkår. For å kartlegge planens virkning relatert til tema gjør vi bruk av en helsekonsekvensutredning.

Hva er helsekonsekvensutredning (HKU)? Tekst fra Helsedirektoratets veiledning:

En mye brukt definisjon av HKU:

«(...) en kombinasjon av prosedyrer, metoder og verktøy som kan brukes til å vurdere en politikk, et program eller et prosjekt i forhold til potensielle konsekvenser for helsen i en befolkning, og fordelingen av disse virkningene i en befolkning.» (Utviklet på et konsensusseminar i regi av WHO i 1999 og gjengitt i «Gothenburg consensus paper»)

Utredning av helsekonsekvenser handler om å synliggjøre hvorvidt et tiltak vil påvirke de bakenforliggende faktorene i den grad at det medfører positive eller negative endringer i den forventede levealderen i befolkningen, i dødelighet, i forekomst av ulike sykdommer i befolkningen, når det gjelder befolkningens selvopplevde helse eller når det gjelder levevaner og livskvalitet i befolkningen.

Når skal man gjøre en HKU? Tekst fra Helsedirektoratets veiledning:

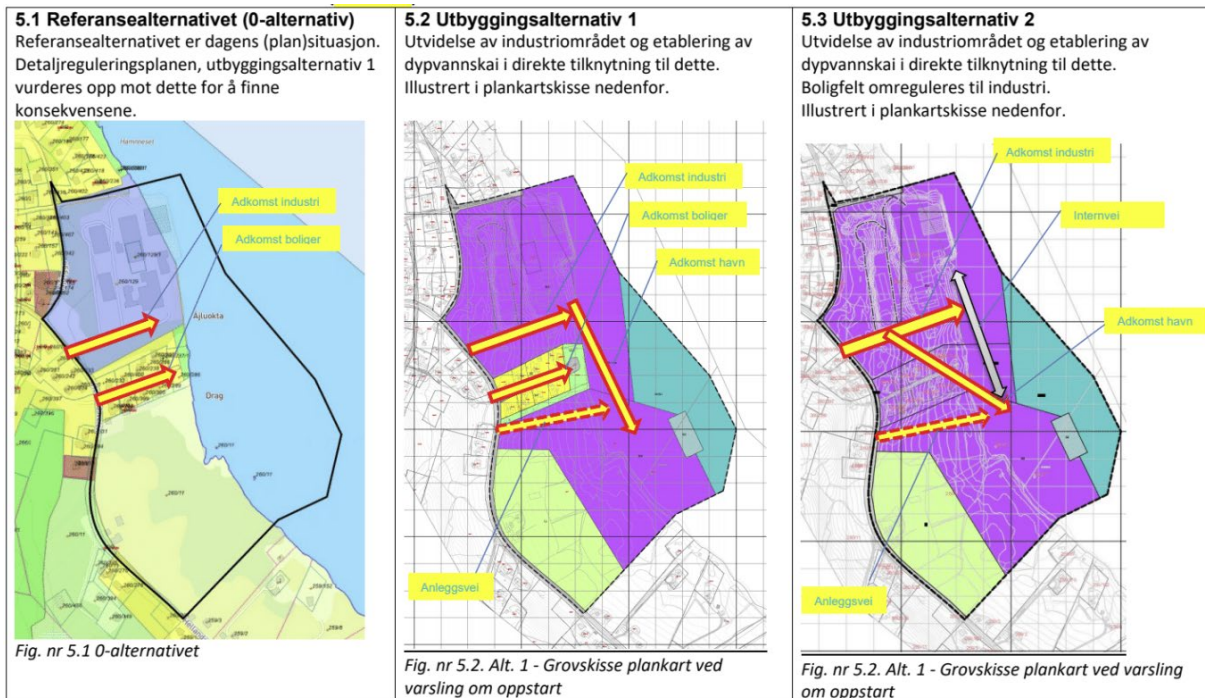
For lokal og regional forvaltning er konsekvenser for miljø og samfunn hjemlet i plan- og bygningsloven med tilhørende forskrift om konsekvensutredning. Konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven gjelder primært arbeid med kommuneplanens arealdel med utbyggingsformål samt for reguleringsplaner.

1.3 Kunnskapsgrunnlaget

Det er benyttet litteratur og kilder som listet opp til slutt i kildeliste, samt at vi har fått bistand fra folkehelsekoordinator i Hamarøy kommune som har gitt innspill i samarbeid med faggruppe folkehelse. Vi har også fått opplysninger fra Drag skole, som vi inviterte til å gjennomføre Barnetråkk.

1.4 Kartskisse alternativer

1.4 Vurdere 0-alternativet

Vi har valgt å definere alternativ 0 som produksjonsrammen bedriften har i dag innenfor eksisterende industriområde, plansituasjon og innenfor utslippstillatelse slik de foreligger i dag. I og med at dagens areal er fullt utnyttet, har bedriften de siste årene vært avhengig av dispensasjoner fra gjeldende reguleringsplan for å få gjennomføre nødvendige tiltak som utfylling i sjø og etablering av nye lagerhaller o.l.

Denne «trangboddheten» for industribedriften har blant annet medført press på arealer innenfor eiendomsgrænse, med det resultat at parkeringsplasser og lager har blitt etablert på arealer som ellers kunne vært fine blågrønne bufferzoner mot omkringliggende boligområder.

Naboskap mellom industri- og boligområder har kjennetegnet Drag gjennom lang tid og mange av de som bor på Drag har også sin arbeidsplass i industrien. Vi erkjenner også at et slikt naboskap ikke er uproblematisk med bakgrunn i at ulike formål genererer ulik aktivitet og påvirkning på omgivelsene.

Bedriften genererer en betydelig mengde tungtrafikk gjennom bygda, siden råstoff og ferdigvare fraktes med lastebil på vei for utskipping fra Salten havn i Straumen.

Det mangler g/s-veg eller fortau langs Hellandsveien, noe som kan bidra til følelse av usikkerhet eller uakseptabel trafikkfare, og kan være til hinder for at barn og voksne går eller sykler til skole og jobb.

Drag er et lite tettsted med nærhet til alt, som fine friluftsområder, skole, barnehage, idrettsplass, industriarbeidsplass, butikk og trafikknutepunkt fergekai. Aksene fra Drag skole til lulesamisk senter Árran er cirka 800 m i luftlinje. Plasserer man senter i krysset Dragsarmen-Hellandsveien ligger alle funksjoner innenfor en radius på om lag 480 m.

Skjermklipp fra kommunekart.com

1.5 Alternativer

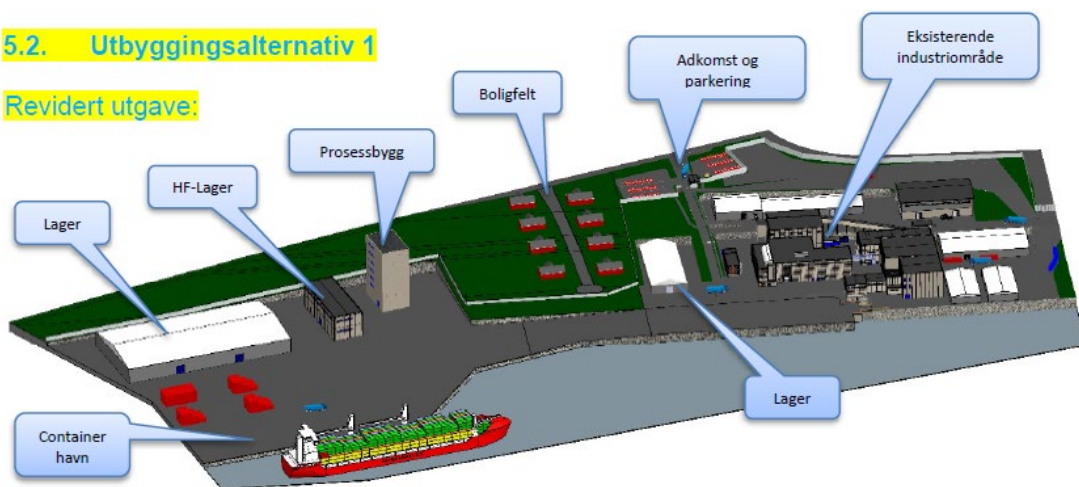
Planprogrammet beskriver alternativ 1 og alternativ 2 som det skal gjøres utredninger for. Begge alternativene er en utvidelse av lokaliteten for dagens industriområde mot sør og en containerhavn med dypvannskai.

Begge alternativene medfører nedbygging av cirka 400 m av strandlinja.

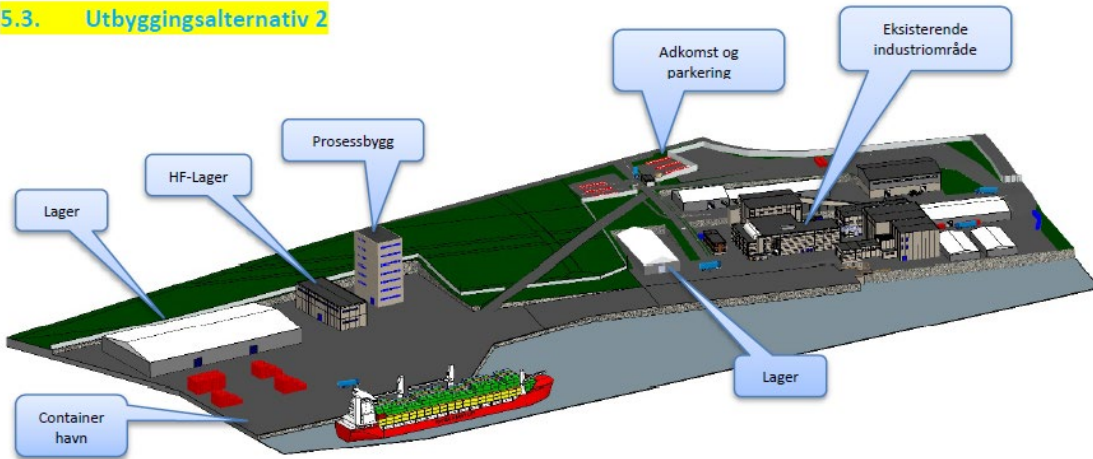
Den primære forskjellen på de to alternativene er eksisterende boligfelt, som i alternativ 2 er erstattet med industriområde.

5.2. Utbyggingsalternativ 1

Revidert utgave:

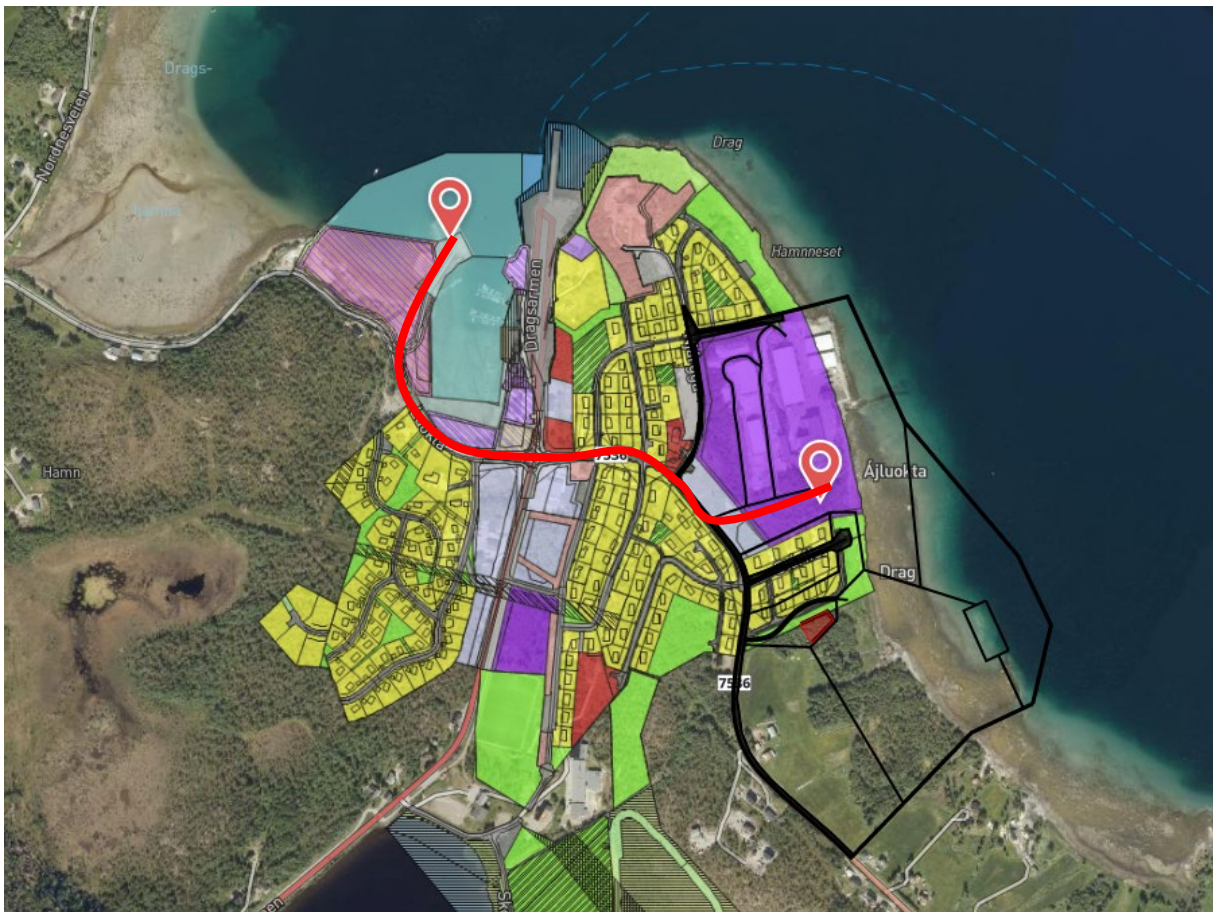

5.3. Utbyggingsalternativ 2

Utbyggingsalternativ 2 er som alternativ 1, men uten boligfelt midt i planområdet. Det er også lagt inn en vei (på skrå) fra eksisterende adkomst med kontroll ned til havn der boligfeltet er p.d.

Et tredje alternativ som ble forkastet tidlig i prosessen var å benytte kommunal kai og næringsområde som er under planlegging og utvikling i Dragshamna, da det åpenbart ikke kunne bidra til å oppnå målsetningene for planarbeidet. Blant annet ville det fortsatt være tungtrafikk gjennom sentrum av bygda for å frakte råstoff inn og ferdigvare ut fra fabrikkområdet.

Illustrasjon; lokalitet for eksisterende industriområde og kjørerute til kommunal kai i Dragshamna – dette alternativet ble forkastet i tidlig fase. Skjermklipp fra kommune kart.com med gjeldende detaljplaner og ortofoto i bakgrunnen

1.6 Usikkerhet

Vurderinger basert på skjønn er ofte nødvendig, spesielt når man vurderer påvirkning og konsekvens. Det kan for eksempel variere fra utreder til utreder om påvirkningen av en plan eller et tiltak vurderes til at miljøverdiene blir forringet eller betydelig forringet. Dette er et moment som ikke er til å komme unna, den enkeltes erfaringer, kulturelle eller faglige bakgrunn, personlige tenkemåte osv. vil alltid ha en viss betydning i utredninger.

Det er relativt stor usikkerhet knyttet til tema folkehelse og barn og unges oppvekstvilkår. Usikkerhet søkes redusert gjennom at mange påvirkningsfaktorer utredes nærmere i egne fagrapporter.

2 Rammer for utredningen

2.1 Planprogrammet

Planprogrammet angir følgende for tema befolkningens helse og barn og unges oppvekstvilkår:

Utredningen skal inneholde

- Gjengi tilgjengelige data fra kommunens kartlegginger
- Folkehelsevurdering jf. sjekklista fra Østfoldhelse, prosjektilpasset
- Tekst skal være spesielt knyttet til boligområdet og skolevei

Metode helsekonsekvensutredning (HKU), østfoldlista kan brukes med prosjektilpasning.

2.2 Metode

2.2.1 Trinnvis utarbeidelse

Metoden følger prinsippet i Helsedirektoratets verktøy for helsekonsekvensutredning (HKU). Utredningen følger 5 trinn, figur fra Helsedirektoratet:

2.2.2 Forundersøkelse og utredning

Forundersøkelsen gjøres av plankonsulent, og sendes til folkehelsekoordinator i kommunen for vurdering, supplering og utvelgelse av tema som skal analyseres.

2.2.3 Analyse

Verdi og påvirkning vurderes skjønnsmessig med utgangspunkt i V712 kapittel 6.2 metode for utredning av ikke-prissatte temaer. Hvert utredningstema behandles som et «delområde», så gjøres en samlet vurdering for hvert alternativ. Til slutt vurderes alternativene opp mot hverandre.

Figurene i underpunkter er hentet fra V712 og benyttes i analysearbeidet.

2.2.3.1 Verdiskala

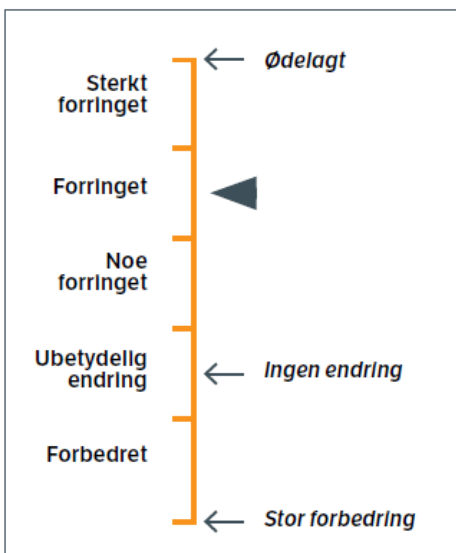

Figur 6-4 Skala for vurdering av verdi.

Tabell 6-1 Generelt grunnlag for verdisseting.

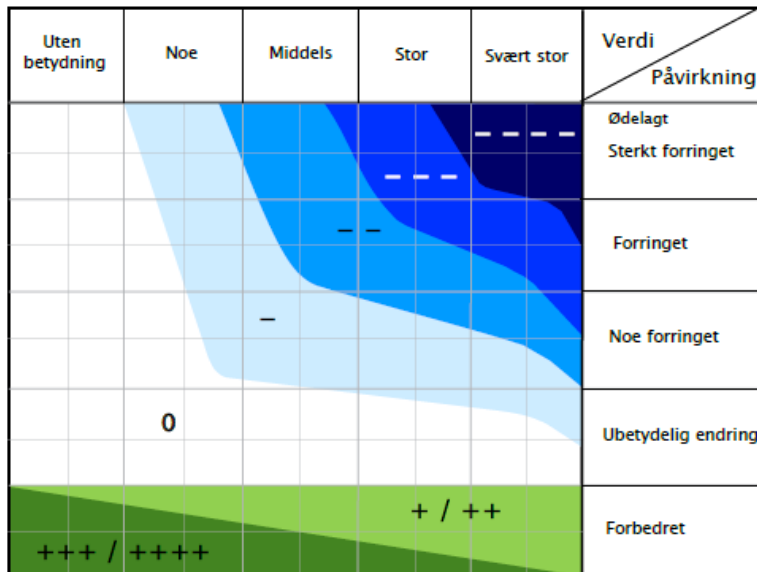
	Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Forvaltnings-prioritet			Forvaltnings-prioritet	Høy forvaltnings-prioritet	Høyeste forvalt-ningsprioritet
Viktighet/ betydning for fagtemaet	Uten betydning for temaet eller sterkt reduserte kvaliteter	Alminnelig/ lokalt vanlig	Lokal/regional betydning	Regional/ nasjonal betydning	Nasjonal/ interna-sjonal betydning Unikt
Funksjoner og sammenhenger		Kontekst/ sammenheng er lite synlig	Kontekst/ sammenheng er noe fragmentert	Viktige sammen-henger og funksjoner	Særlig viktige sammenhenger og funksjoner
Bruksfrekvens		Betydning for få	Betydning for flere	Betydning for mange	Betydning for svært mange
Faglige kvalite-ter ⁴²		Få kvaliteter	Gode kvaliteter	Særlig gode kvaliteter	Unike kvaliteter

2.2.3.2 Påvirkningsskala

Figur 6-5 Skala for vurdering av påvirkning. Skalaen for påvirkning gjenfinnes på y-aksen i konsekvensvifva, se Figur 6-6

2.2.3.3 Konsekvensvifta for deltema

Figur 6-6 Konsekvensvifta. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi i x-aksen med grad av påvirkning i y-aksen. De to skalaene er glidende.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Tabell 6-3 Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder.

2.2.3.4 Sammenstilling av konsekvens

Tabell 6-4 Sammenstilling av konsekvens i metodens trinn 2

Delområder	Ait. 0	Ait. 1	Ait. 2
Delområde A			
Delområde B			
Delområde C			
Delområde D			
Delområde E			
Osv.			
Avveining			
Samlet vurdering ⁴⁴			
Rangering			
Forklaring til rangering			

Tabell 6-5 Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ

Skala	Trinn 2: Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ
Kritisk negativ konsekvens	Svært stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Stor andel av strekning har særlig høy konfliktgrad. Vanligvis flere delområder med konsekvensgrad 4 minus (---). Brukes unntaksvis
Svært stor negativ konsekvens	Stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Vanligvis har stor andel av strekningen høy konfliktgrad. Det finnes delområder med konsekvensgrad 4 minus (---), og typisk vil det være flere/mange områder med tre minus (- - -).
Stor negativ konsekvens	Flere alvorlige konfliktpunkter for temaet. Typisk vil flere delområder ha konsekvensgrad 3 minus (- - -).
Middels negativ konsekvens	Delområder med konsekvensgrad 2 minus (- -) dominerer. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Noe negativ konsekvens	Liten andel av strekning med konflikter. Delområder har lave konsekvensgrader, typisk vil konsekvensgrad 1 minus (-), dominere. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Ubetydelig konsekvens	Alternativet vil ikke medføre vesentlig endring fra referansesituasjonen (referansealternativet). Det er få konflikter og ingen konflikter med høye konsekvensgrader.
Positiv konsekvens	I sum er alternativet en forbedring for temaet. Delområder med positiv konsekvensgrad finnes. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	Stor forbedring for temaet. Mange eller særlig store/viktige delområder med positiv konsekvensgrad. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.

2.2.3.5 Rapport

Denne fagrapporten utgjør rapporten som er en del av kunnskapsgrunnet ved utarbeidelse av detaljreguleringsplanen for TQCs industriområde på Drag. Rapporten skal også inneholde forslag til avbøtende tiltak og et sammendrag.

2.2.3.6 Oppfølging

Plankonsulentene gjør en samlet vurdering av hvilke tiltak som innlemmes i planforslaget. Hamarøy kommune som planmyndighet behandler så planen og gjør sine vurderinger og eventuelt endringer før den legges ut for høring. Når planen er vedtatt, er den bindende for alle nye bygnings- og anleggstiltak med tilhørende aktiviteter som etableres innenfor planområdet.

3 Beskrivelse

3.1 Befolkningen

3.1.1 Samisk og norsk befolkning

Det har fra gammelt av vært både samisk og norsk befolkning på Drag. Gården Drag markerer både et geografisk og kulturelt knutepunkt mellom den samiske og norske befolkninga, trolig tilbake til jernalder. I 1905 startet det opp gruvedrift på Drag, og mange var sysselsatt i arbeidet med feltspatt-utvinning. Det ble positive økonomiske ringvirkninger i form av handel. Siden da har utvinning av kvarts vært ei viktig næring på Drag frem til 1997. Etter det har foredling av kvarts vært en voksende industri, og er med på å dekke et stadig økende behov for produktet i vårt høyteknologiske samfunn.

På 1990-tallet ble lulesamisk senter Árran etablert, og det har tilført stedet et viktig kompetansesenter for den samiske kulturarven.

På 1950 til 1970-tallet foregikk det en fornuksprosess og boligaksjon rettet mot den samiske befolkningen i Tysfjord. Mange følte seg mer eller mindre presset til å flytte fra sine hjemsteder inn til industristedet Drag. Vi erkjenner at dette har medført en tung psykososial tilleggsbelastning for noen av de berørte og deres familie og etterslekt. Vi har også forståelse for at dette er noe som kan ha satt varige spor, og at når man nå planlegger for utvidelse av industriområdet som ligger i naboskap med boligområder, så kan dette være veldig følsomt for personer som tidligere har flyttet dit og brukt tid og krefter på å slå røtter på en ny plass. Det er derfor meget viktig at forslagsstilleren i sitt møte og dialog med de berørte viser forståelse og anstrenger seg for at de ikke skal gjenoppleve noe lignende.

3.1.2 Folketall og befolkningssammensetting

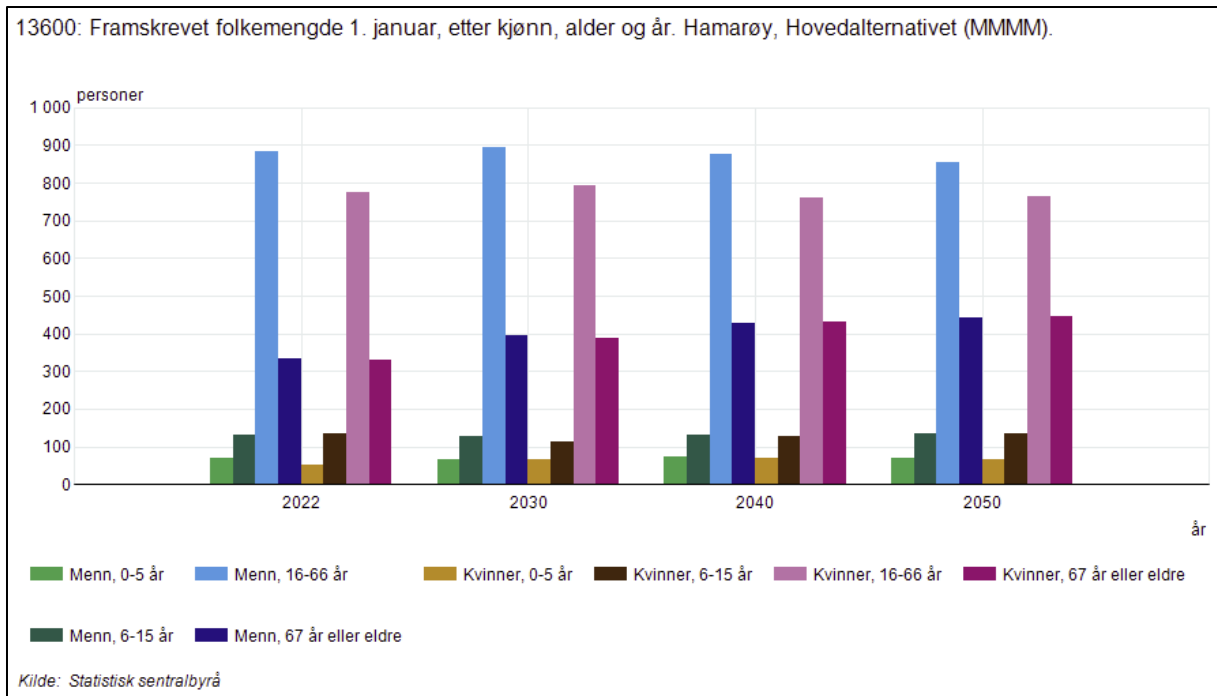
Det området som i dag er Hamarøy kommune hadde det første tiåret på 2000-tallet en utvikling i befolkningen som tilsvarte mange småkommuner i Nordland, med 12 % reduksjon i folketall. Etter det har det vært stabilitet, kun marginal reduksjon totalt sett. (*Folkehelseprofil Hamarøy 2022-2026*)

Pr 1.1.2022 var folketallet i Hamarøy kommune 2708 personer. Forventet folketall ved fremskriving til 2050 er 2907 personer, altså en økning på 7,3% (SSBs hovedalternativ). Samtidig forventes at en større andel er over 67 år; fra 662 personer i 2022 til 888 i 2050 – en økning på 34%. Personer i yrkesaktiv alder (16-67 år) går ned fra 1659 til 1619 personer – en nedgang på -2,5%.

Forventet befolkningsutvikling i Hamarøy kommune, SSBs hovedalternativ (MMMM):

		Hovedalternativet (MMMM)							
		2022	i %	2030	i %	2040	i %	2050	i %
Menn	0-5 år	68	3	66	2	73	3	68	2
	6-15 år	131	5	126	4	130	4	134	5
	16-66 år	885	33	894	31	875	30	856	29
	67 år eller eldre	332	12	396	14	427	15	442	15
Kvinner	0-5 år	52	2	66	2	70	2	65	2
	6-15 år	136	5	112	4	129	4	133	5
	16-66 år	774	29	792	28	762	26	763	26
	67 år eller eldre	330	12	388	14	431	15	446	15
SUM		2708	100	2840	100	2897	100	2907	100

Planområdet ligger i grunnkrets 18750214 Drag, med sørvestlig grense langs grense mot grunnkrets 18750223 Helland. Befolkningen i disse grunnkretsene i 2022 (ssb) er tilsammen på 777 personer:

Befolkning 250m 2022 * **Andel 70 år og eldre på grunnkrets *** Uvalg

grkrnr	Antall personer 70 år og eldre	Antall personer 80 år og eldre	Antall personer i alt	Andel 70 år og eldre	Andel 80 år og eldre
18750214	71	20	438	16	5
18750223	48	12	339	14	4

I følge snl.no har tettstedet Drag 318 innbyggere i 2022, altså cirka 41 % av kretsene Drag og Helland.

3.1.3 Befolkningens helse

I dette kapitlet gjengis viktige og relevante data fra Hamarøy kommunes folkehelseprofil.

3.1.3.1 Eldre

Forventet levealder er en indikator på befolkningens helsetilstand. Forventet levealder var i 2022 (tall hentet fra Folkehelseprofil Hamarøy 2022-2026)

	Norge	Nordland	Hamarøy
Kvinner	83,8	83,6	83,2
Menn	79,9	79,4	78,5

Forventet levealder har steget med nesten ti år siden 1950 i Norge. Hamarøy kommune er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet.

Stadig fler bor alene, og andelen eldre øker. Ensomhet blant eldre er et økende folkehelseproblem.

Per 1.1.2020 bor 31,4% av befolkningen over 45 år alene. Tallet for Nordland er 26,7% og for landet 26,1%. Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet.

Demens er et økende problem. Det er høyere andel personer med demens som har lav utdanning enn de med høy utdanning. Blant risikofaktorer er lav utdanning, høyt blodtrykk, nedsatt hørsel, røyking, fedme, depresjon, fysisk inaktivitet, diabetes og lite sosial kontakt, høyt alkoholinntak, hodeskader og luftforurensning.

3.1.3.2 Innvandrere

Andelen med innvandrerbakgrunn i Hamarøy er 13%, i Nordland 10,8% og i Norge 18,9%. Sverige, Tyskland og Somalia utgjør de største innvandrere-gruppene. Integrering kan bli en utfordring fremover, samtidig som mangfold i samfunnet er positivt. Innvandrere er viktige arbeidstakere og innbyggere, og integrering er viktig for å gi barn en god og trygg oppvekst.

Innvandrere bruker helsetjenester mindre og er generelt mindre syke enn den øvrige befolkningen, men dette varierer. Blant innvandrere med høy utdanning, som er i arbeid eller har god økonomi så er den fysiske og psykiske helsen bedre. God helse er forbundet med god sosial støtte og sosial integrering, mens opplevelse av diskriminering og vold har en negativ innvirkning på helse.

3.1.3.3 Barn og unge

Det ble gjennomført Ungdata-undersøkelse i Hamarøy kommune i mars 2021 hvor 8.-10. trinn deltok. 85 elever deltok, svarprosenten var på 82%. Her gjengis kort resultater:

Livskvalitet - Flertallet av ungdomsskoleelevene har det godt og er fornøyd med hvordan de er og har det. Majoriteten opplever at livet gir mening, men en god del gir uttrykk for at ikke alt er greit.

Framtid - 85% av ungdommene tror de vil fullføre videregående skole. I Hamarøy sier 40% at de vil ta høgskole- eller universitetsutdanning, mot 61% i landet. 62% tror de kommer til å leve et godt og lykkelig liv, 8% færre enn i landet som helhet. Fra 2019 til 2021 har andelen som tror de vil leve godt og lykkelig gått ned med 6%.

Venner - De fleste har venner å være sammen med. I Hamarøy har 82% av ungdommene en fortrolig venn, dette er lavere enn Nordland med 87% og landet som helhet med 90%. Hele 17% sier at de siste uke har vært mye plaget av ensomhet, og 14% ganske mye plaget- dette er høyere enn i Norge for øvrig. Det er flere som er sosiale på nett enn som er ute med venner.

Foreldre - Et stort flertall av ungdommene er fornøyd med foreldrene sine, omlag samme andel som for hele landet sett under ett. Trenden er økende.

Skole og fritid - De aller fleste trives på skolen, for 10. trinn trives 85% - samme andel som for landet som helhet. Likevel ligger kommunen signifikant dårligere an når det gjelder mobbing. 13,1% opplever mobbing, mens det i landet som helhet ligger på 5,9%. 62% er fornøyd med skolen sin, det er ikke forskjellig fra landet for øvrig.

Lokalmiljøet - Fritids- og kulturtilbud påvirker hvordan ungdommene får utfolde seg i lokalmiljøet. Tilgang på møteplasser har stor betydning, og 54% er fornøyd med lokalmiljøet. Det er signifikant dårligere enn landet som helhet på 68%.

Trygghet i nærmiljøet - Hele 91% opplever trygghet i nærområdet. Det er høyere enn hele landet under ett på 85%, men ikke en signifikant forskjell.

Organisert fritid - 54% er med i fritidsorganisasjoner, det er lavere enn landet på 62%, men ikke signifikant forskjellig.

Trening og fysisk aktivitet - 32% av ungdommer på 17 år oppgir ved sesjon 1 at de trener sjeldnere enn ukentlig. For landet som helhet er tallet 27%. Forskjellen er ikke signifikant.

Fysisk og psykisk helse - I Hamarøy er bare 56% av ungdommene fornøyd med helsa, mens tallet for landet er 69%. Kommunen ligger signifikant dårligere an. Ungdom opplever mye press, og noen så mye at det er vanskelig å takle. 30% sier de plages med ensomhet. %-andelen av unge som sier de har hatt mange psykiske plager siste uke har likevel gått ned siden 2019; fra 21% til 17%. Til sammenligning ligger landet for øvrig på 14%.

3.1.4 Oppvekst

Økonomi og sosial bakgrunn påvirker helsa vår. Kommunene har et særlig ansvar for å bidra til sosial utjevning gjennom overordnet politikk og intervensjoner.

3.1.4.1 Barnehage

Drag barnehage / Ájluovta mánálgárdde har 16 barn. Dessverre gikk den private barnehagen Vuonak mánájároj konkurs. Sistnevnte barnehage var i Árran og hadde lulesamisk som førstespråk.

I Hamarøy kommune er barnehagene helsefremmende barnehager.

Drag barnehage har friluftprofil med spesielt fokus på det samiske, er mye ute på tur, naturen brukes mye, og barnehagen har båt ved Hamnvatnet som brukes til å fiske fra. Målet er at barna skal bli glad i naturen og ta vare på den.

3.1.4.2 Grunnskole

Hamarøy kommunes grunnskole arbeider for helsefremmende skoler, i regi av Nordland fylkeskommune. Skolen er sentral arena for folkehelsearbeid i kommunen. Drag skole har 108 elever.

3.1.4.3 Videregående skole

Knut Hamsun videregående skole ligger på Oppeid og har også et studiested i Leinesfjorden i Steigen. Hamarøy kommune ligger signifikant dårligere an enn landet i gjennomføring av vdg. Opplæring. 65% fullførte videregående skole mot 77% på landsbasis.

3.1.5 Arbeid, inntekt og økonomi

Økende inntekt gjør gradvis helsen i befolkningen bedre. Utformingen av tjenester og velferdsordninger i kommunen kan ha stor betydning for innbyggernes økonomi, og derigjennom helsen og fordelig av helse i befolkningen. Har man god økonomi gir det muligheter for større tilgang til sunne boliger, rekreasjonsmuligheter, kosthold og ulike helsetjenester. Dårlig helse medfører ofte avbrutt utdanning, svakere tilknytning til arbeidslivet og lavere inntekt.

Det å være i arbeid og aktivitet, og oppleve trivsel og et godt arbeidsmiljø har stor betydning for folks helse. I Hamarøy kommune er andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder signifikant forskjellig fra landet som helhet. 61% av kommunens befolkning er i yrkesaktiv alder mot 66% i landet som helhet.

Hamarøy kommune har en andel på 9,2% som har vedvarende lavinntekt. Det er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet (10,2%). I alderen 45-66 år mottar 23,8% uførepensjon, og kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet på 16,6%.

3.1.6 Bolig og boligmiljø

Kommunen har ansvaret i all hovedsak for den praktiske gjennomføringen av boligpolitikken. Den skal tilrettelegge for variert boligtilbud. Den skal også skaffe de som er vanskeligstilte egnet bolig, hjelp til å bli integrert i nærmiljøet og samfunnet for øvrig. Boligpolitisk handlingsplan 2014-2024 angir mål, tiltak og prioriteringer. Kommunen skal være en aktiv samfunnsutvikler, premissgiver og tilrettelegger i boligutviklingen. Å ligge i forkant på boligmarkedet kan tiltrekke nye innbyggere, bidra til trivsel og trygge bomiljø, sikre arbeidsplasser, skape utvikling. Det skal være fokus på bomiljø og bokvalitet.

Trangboddhet er en indikator på redusert bokvalitet. Bokvalitet har betydning for helse på ulike måter. Dersom barn og unge har en vanskelig bosituasjon kan det påvirke deres levekår og helse. Hamarøy kommune har 28% i alderen 0-17 år som bor trangt, signifikant dårligere enn landets 19%.

Fra 2015 til 2019 er det blitt flere i alderen 45 år og eldre som leier bolig, 14% i 2019, signifikant dårligere enn landet som helhet med 11,8%.

3.2 Fysisk, biologisk, kjemiske miljøforhold

Det er en rekke miljøforhold som har effekt på helsen, og kommunene jobber gjennom sine ansvarsområder kontinuerlig for blant annet å forbedre kommunale bygg, gi god vannforsyning, godkjenne private avløpsløsninger, sikre at krav til innelima og universell utforming i bygg blir fulgt opp og at avfallsdeponering foregår på forsvarlig vis.

Drikkevannskvalitet – det er 11 kommunale vannverk og en rekke private i Hamarøy. Kommunale vannverk har overvåking og vaktordning på alle vannbehandlingsanlegg. Drag er knyttet til Drag vannverk med vannkilde Kjerrvatnet (208 moh). Kildekapasiteten er betydelig større enn uttaket. Vannbehandlingsanlegg ble bygd i 2012 og har 2 UV-desinfiseringsanlegg samt nødkloranlegg, og nødstrømsaggregat. Råvannkvaliteten er meget god, og det er kun behov for UV-rensing.

Det foreligger skisseprosjekt med forslag til ny vann- og avløpsløsning på Drag.

Luftkvalitet – å bli utsatt for svevestøv i uteluft kan forårsake helseskader. Svevestøv er små luftbårne partikler som kan komme fra mekanisk slitasje eller forbrenningsprosesser. Hamarøy kommune har lite svevestøv og er signifikant bedre forhold enn landet som helhet. TQCs anlegg på Drag er underlagt måleprogram for å sikre at utslippsverdier ligger innenfor grenser i tillatelse. Det foreligger rapport fra NemkoNorlab som har befart og dokumentert forholdene på fabrikken. Kvarteret har lav grenseverdi for arbeidsmiljø-eksponering, noe som overvåkes ved punkter i produksjonslinja der man kan bli eksponert for støv. Stort sett foregår produksjonen i lukkede systemer. Bedriften bruker også store mengder HF og HCl, gassutslipp vil kun forekomme ved uhell, og det er omfattende sikkerhetsrutiner for varsling. Målinger viser utslipp under grenseverdier ved normal drift.

Radon – i kommunen er det lite bergarter som avgir radongass, og i nye bygg er radonsikring ivare tatt gjennom forskriftskrav.

Avløp – kommunen jobber for å redusere forurensende utslipp. I området mellom Drag sentrum og Helland er det 4 kommunale avløpsutslipp. De fleste boligene i området mellom Drag sentrum og Helland har private utslipp som enten går via slamavskiller til utløp i sjøen, eller med utslipp til nærliggende bekk. Sjøområdet rundt Drag er meget dypt og er lite sårbart i ytterområdene, men Dragshamna og innerste del av Dragsbukta er meget sårbare resipienter.

Det foreligger skisseprosjekt med forslag til ny vann- og avløpsløsning på Drag. Slamavskiller er plassert like ved Stårffo, og avløp går ut i sjø nedenfor boligfeltet.

Renovasjon – Iris Salten utfører renovasjon i Hamarøy kommune.

3.3 Planens lokalisering

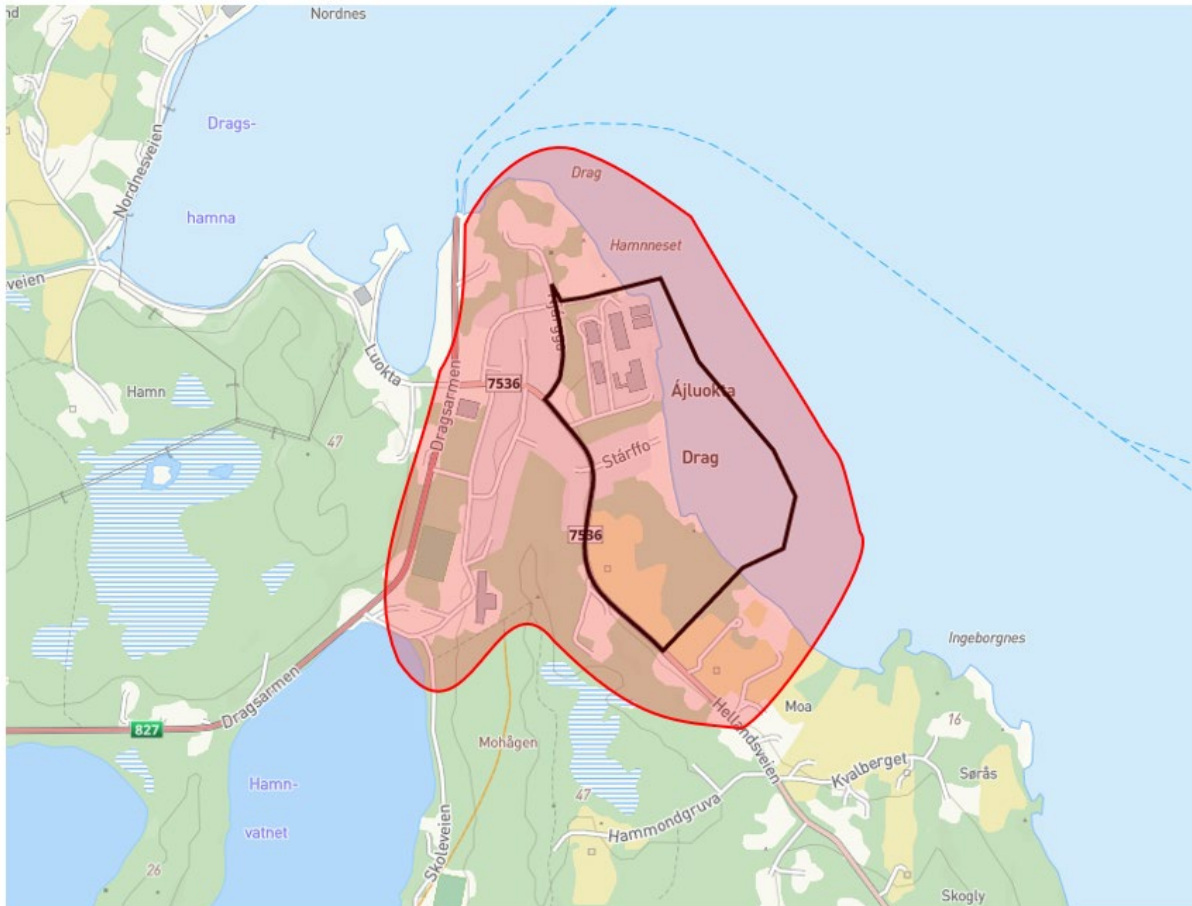
Planområdet ligger sentralt på tettstedet Drag i Hamarøy kommune. Eksisterende industriområde er avgjørende for lokaliseringen, og er utgangspunkt for videre drift og utvikling av The Quartz Corp AS sin produksjon av høyrenset kvartssand.

3.4 Plan- og influensområde

Planområdet har et areal på 0,33 km², og ligger mellom Hellandsveien og strandlinja, og strekker seg ut i sjøen for å gi plass til dypvannskai med tilhørende havneområde i sjø og på land. Planområdet omfatter foruten eksisterende industriområde også et boligfelt og LNFR-område. Strandlinja ligger gjennom hele planområdets utstrekning.

Innenfor planområdet ligger boligfeltet Stárffo med 8 boenheter. Det bor både barnefamilier og eldre der. Beboerne i dette området er de som blir mest berørt av reguleringsplanen, spesielt i alternativ 2 der det foreslås omregulering fra bolig til industriformål.

Influensområde relatert til befolkningens helse og barn og unges oppvekstvilkår tar utgangspunkt i planprogrammets influensområde, og justeres for å ta med Drag skole og de mest sentrale boligområdene på tettstedet. Dersom opplysninger fra andre relevante utredninger tilsier at influensområde må utvides, vil dette dokumentet revideres tilsvarende.

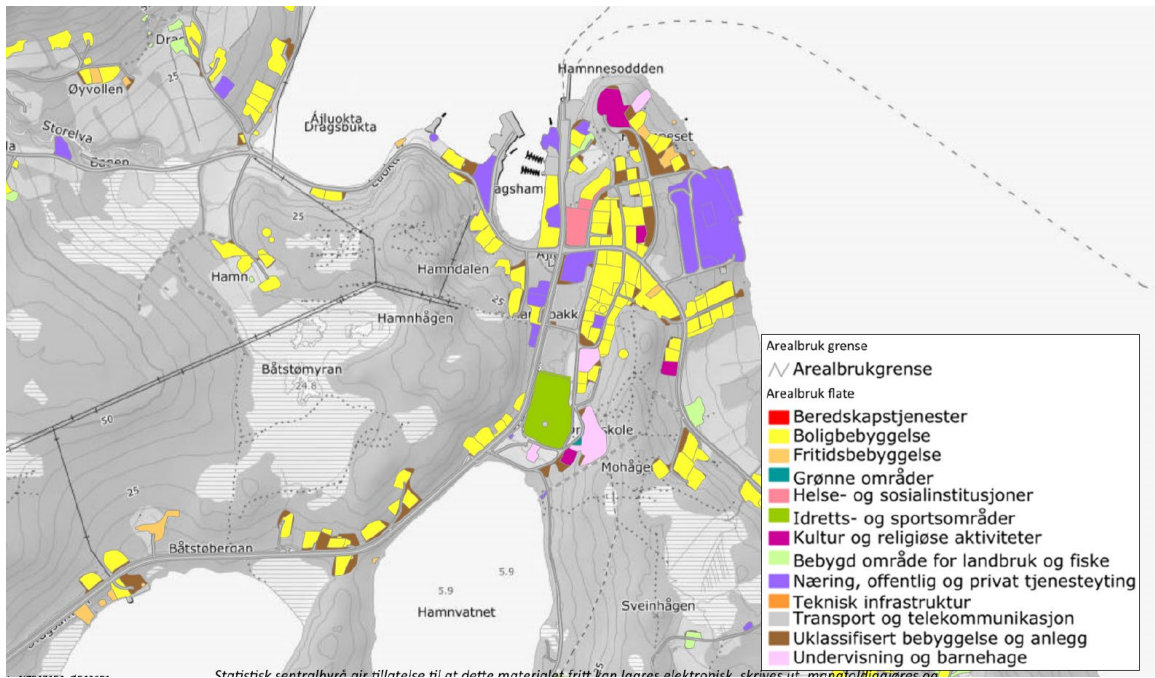

*Influensområde folkehelse og barn og unges oppvekstvilkår vist i rødt.
Skjermklipp fra kommunekart.com*

Influensområdet som vist i punkt 3.4 omfatter i tillegg til boligområder med totalt cirka 70 boliger også (byggnings-)arealer for Drag skole, barnehage, kultur/religion, næringsvirksomhet, dagligvarebutikk og Dragstunet omsorgssenter. Influensområdet berører også et mindre areal av grunnkrets Helland, cirka 12 boliger.

3.5 Bebyggelse på Drag

Tettstedet Drag har pr 2022 en registrert arealbruk som vist i kartutsnitt fra Statistisk sentralbyrå nedenfor. Her kommer det tydelig frem at boligområder omkranser TQC's eksisterende industriområde, som er det største næringsområdet (lilla) på stedet. Det er korte avstander mellom boligfelt og øvrige formål som næring, skole, barnehage og kulturarenaer.

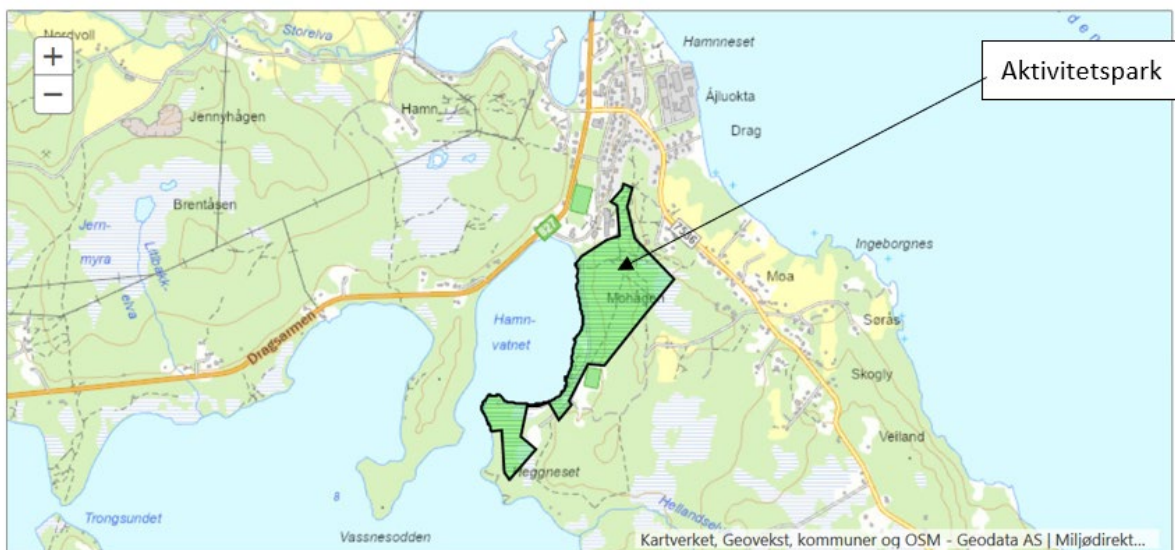
3.6 Rekreasjon og friluftsliv

Friluftsliv er definert som opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelse (Miljødirektoratet, 2020). Fagtemaet friluftsliv omfatter alle områder som har betydning for allmennhetens mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende og trivselskappende aktivitet i nærmiljøet, og i naturen ellers. Forståelsen av friluftsliv inkluderer også ferdsel og opphold i grøntområder inne i byer og tettsteder, som for eksempel parker og andre grønnsstrukturer.

Eksisterende forhold beskrives under dette kapitlet.

3.6.1 Statlig sikra friluftsområder

Drag aktivitetspark (ID FS00001871) er et statlig sikra friluftslivsområde definert som et *svært viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Området er mye brukt og har tilrettelagt adkomst. Tiltak som skal iverksettes her er grøntanlegg/parkanlegg, turløype tilrettelagt for funksjonshemmede, sjøsamisk storgamme, naust og parkeringsareal.

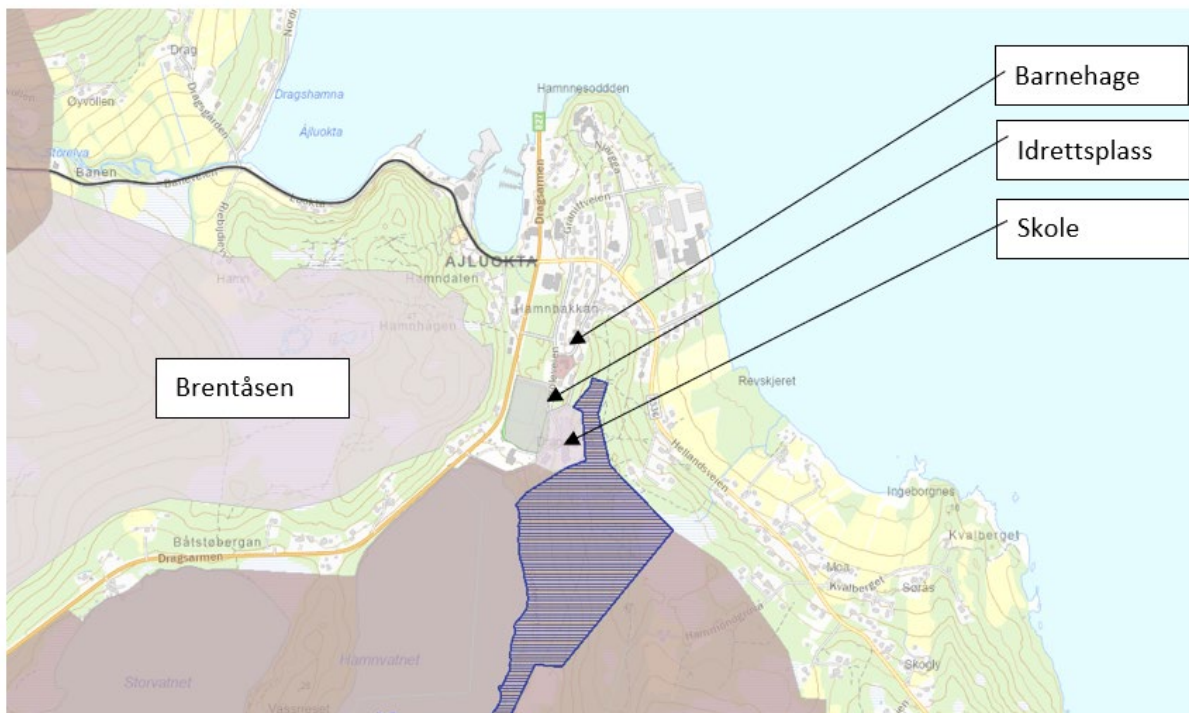

<https://faktaark.naturbase.no/?id=FS00001871> (07.04.2023)

3.6.2 Leke- og rekreasjonsområde

Leke- og rekreasjonsområder omfatter lekeplasser, ballplasser, nærmiljøanlegg, hundremeterskogen, badestrender, offentlig sikrede områder, parker og lignende som er mindre enn 200 daa (Miljødirektoratet, 2020).

Det er ingen tilrettelagte parker, lekeplasser eller felles uteoppholdsarealer innenfor plangrensen. Arealer tilrettelagt for idrett, lek og uteaktiviteter ligger i tilknytning til skoleområde (gangavstand cirka 700 m fra eksisterende boligfelt) og i tilknytning til Árran (gangavstand cirka 550 m fra eks. boligfelt). Boligeiendommene innenfor planområdet er forholdsvis store, cirka 1 daa per boenhet, noe som gir stor mulighet for privat tilpasset uteoppholdsareal tilknyttet den enkelte bolig og beboeres behov.

<https://miljoatlas.miljodirektoratet.no> (07.04.2023)

Drag barnehage (ID FK00003237) er kartlagt innen leke- og rekreasjonsområder med verdi *viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 2,6 daa. Uteområdet er inngjerdet, ellers er det kupert terreng som innbyr til mange forskjellige aktiviteter. Bruksfrekvensen er vurdert til stor av lokale brukere. Tilgjengeligheter er vurdert til god og områder er ganske godt tilrettelagt.

Idrettsplassen (ID FK00003374) er kartlagt innen leke- og rekreasjonsområder med verdi *registrert friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 17,1 daa og avgrensers fotballbane med kunstgress. Bruksfrekvensen er ganske stor med noe besøk av regionale og nasjonale brukere. Området har høy grad av tilrettelegging og god tilgjengelighet.

Drag skole (ID FK00003259) er kartlagt innen leke- og rekreasjonsområder med verdi *registrert friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 17,4 daa og avgrensers utearealet rundt skolebygningen. Bruksfrekvensen er stor med av lokale brukere. Området har en ganske stor symbolverdi og høy grad av tilrettelegging og god tilgjengelighet.

Drag aktivitetspark (ID FK00003785) er kartlagt innen leke- og rekreasjonsområder med verdi *svært viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 645,2 daa.

Bruksfrekvensen er stor, og det er ganske ofte regionale og nasjonale brukere. Området har ganske mange opplevelseskvaliteter, høy grad av tilrettelegging og god tilgjengelighet.

3.6.2 Nærturterreng

Nærturterreng er vegetasjonskledde områder på mer enn 200 daa. Områdene skal være tilknyttet byggeområder som f.eks. boligområder, skoler og barnehager, og ligge i gangavstand fra disse. De er vanligvis naturlig avgrenset av bebyggelse eller dyrket mark (Miljødirektoratet, 2020).

Dragsvatnan (ID FK00003383) er kartlagt innen nærturterreng med verdi *svært viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 3296,2 daa og avgrenses av Mellavatnet, Storvatnet og Hamnvatnet. Bruksfrekvensen er stor, og det er middels besøkende regionale og nasjonale brukere. Området har middels opplevelseskvaliteter og noe spesiell funksjon, ganske god tilrettelegging og god tilgjengelighet.

Brentåsen (ID FK00003251) er kartlagt innen nærturterreng med verdi *registrert friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 1502,4 daa. Bruksfrekvensen er ganske stor, og brukere er i hovedsak lokale. Området har god tilgjengelighet, men preget av inngrep og uten tilrettelegging. Det er litt opplevelseskvaliteter i området og ganske stor potensiell bruk. Under følger beskrivelse fra kartlegging hentet fra Naturbase.

Skogkledd åsrygg øst for tettbebyggelsen på Drag, med to store myrpartier innenfor området. Flere kraftlinjer skjærer gjennom området. Friluftsliv er i hovedsak turgåing. Det går en sti/turveg fra Dragsvatnet over åsen ned mot Hamn. Selv om det ikke går noen veger inn til området, er det forholdsvis lett tilgjengelig fra alle kanter, og har stort potensial som et mer tilrettelagt nærturområde.

3.6.3 Marka

Marka omfatter noen av de viktigste områdene for friluftsliv i kommunen og/eller regionen. Marka grenser som regel direkte opp mot byer/tettsteder og har direkte adkomst herfra (Miljødirektoratet, 2020).

Sjurshøgda (ID FK00004168) er kartlagt innen kategori marka og verdisatt til et *svært viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 3842,2 daa. Bruksfrekvensen er stor, og brukere er i hovedsak lokale med middels regionale og nasjonale brukere. Området har ganske god tilgjengelighet, middels opplevelseskvaliteter og en ganske spesiell funksjon. Det er ganske godt tilrettelagt, ganske god tilgjengelighet og ganske stor potensiell bruk.

3.6.4 Utfartsområde

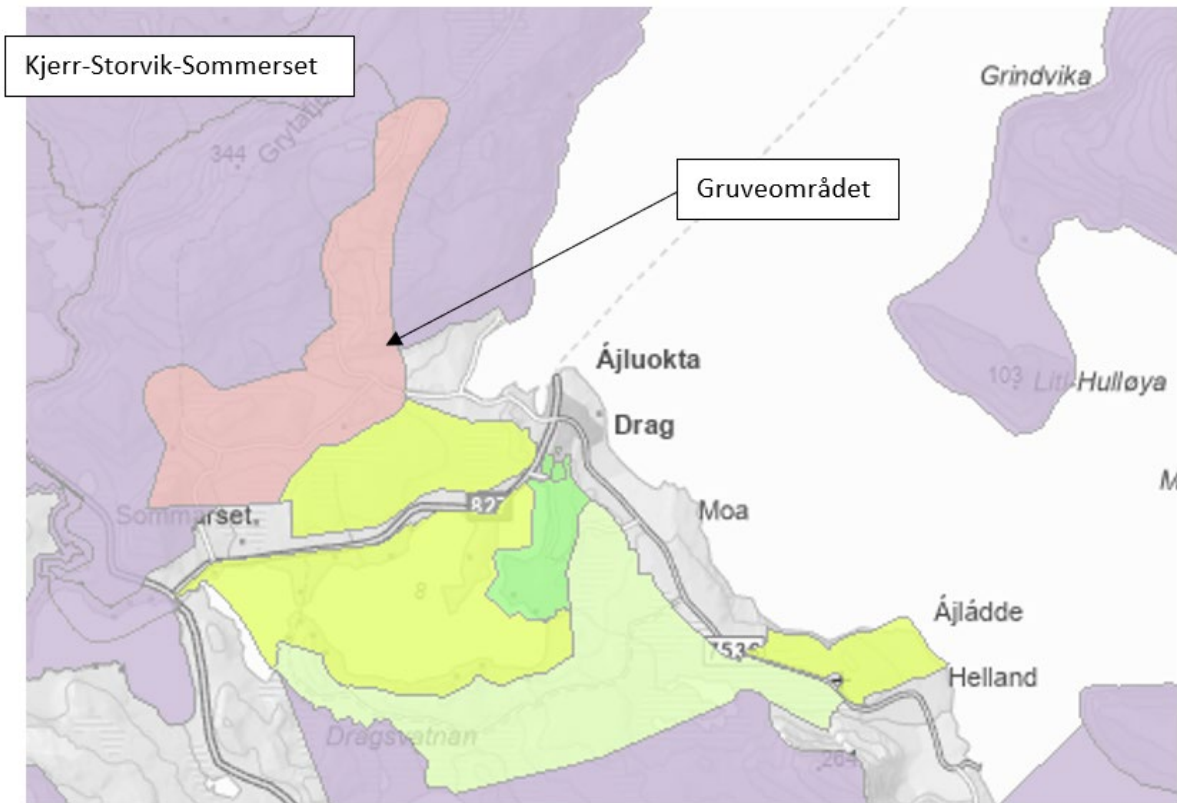
Utfartsområder er store og små dagstuområder som ligger utenfor den umiddelbare nærhet til byer/tettsteder. Ofte er området egnet for en eller flere enkeltaktiviteter som det lokalt ikke finnes alternative områder til (Miljødirektoratet, 2020).

Kjerr-Storvika-Sommerset (ID FK00004096) er kartlagt som et utfartsområde og verdisatt til et *viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 12548,6 daa. Bruksfrekvensen er middels, og brukere er i hovedsak lokale. Området har en ganske spesiell funksjon og middels opplevelseskvaliteter. Området er middels påvirket av inngrep og er litt tilrettelagt. Under følger beskrivelse fra kartlegging hentet fra Naturbase.

Innenfor området er det skogkledte åsrygger med innslag av myrer og dyrkamark. Gruvedrift fra 1908 fram til 1977 med utvinning av kvarts og feltspat, ca. 1,8 km lang jernbane fra gruveområdet ned til kaia ved sjøen. Opp til 19 registrerte gruver i området. Gravhaug fra førreformatorisk tid lokalisert ved Lapplægeret. Friluftslivet utøves for turer til fots og på ski, og bærplukking.

Skogsveger/anleggsveger fra Drag vestover til gruvene ved Lakshågen og nordover til gruvene ved Stordalsfjellet gjør området relativt lett tilgjengelig.

<https://kart.naturbase.no> (07.04.2023)

3.6.5 Særlig kvalitetsområder

Kategorien omfatter landskap, natur- eller kulturmiljø som har helt spesielle opplevelseskvaliteter eller som har spesielt stor symbolverdi (Miljødirektoratet, 2020).

Gruveområdet på Drag (ID FK00003140) er kartlagt som et særlig kvalitetsområde og verdisatt til et *svært viktig friluftslivsområde* (Miljødirektoratet, u.å.). Arealet utgjør et område på 3228,9 daa. Bruksfrekvensen er middels, og brukere er i hovedsak lokale. Det er mange opplevelseskvaliteter i området og symbolverdien er stor. Det er mange kunnskapsverdier og stor potensiell bruk.

3.6.6 Friluftslivets ferdselsårer

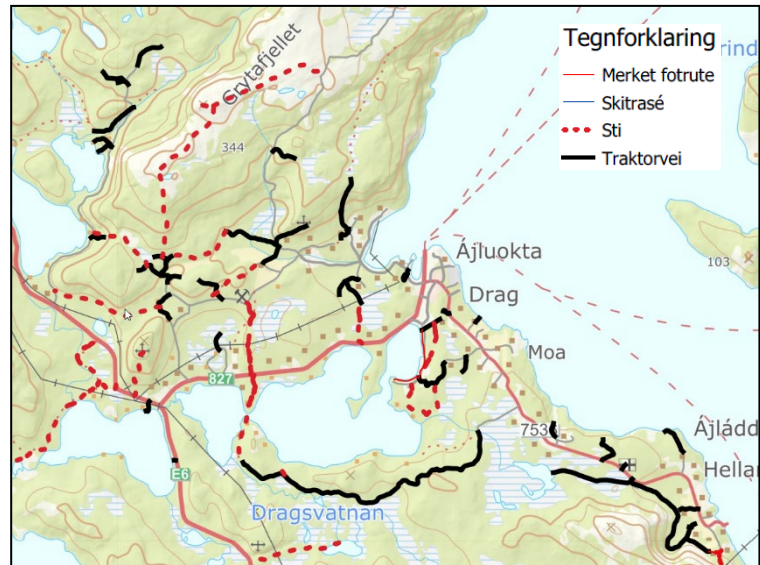
Friluftslivets ferdselsårer omfatter turruter, viktige stier, turveger og løyper. Turruter er skiltede, merkede og kartfesta traséer for ferdsel i den sesongen som er aktuell for bruk (Miljødirektoratet, 2020). Nær til industriområdet er det kartfestet en sykkelrute uten merking fra sentrum på Drag til Kjerrvatnet.

Sykelrute fra Drag til Kjerrvatnet
(Miljødirektoratet, u.å.)

Hamarøy kommune og Salten friluftsråd har utarbeidet en ferdselsåreplan i forbindelse med kartlegging av friluftslivets ferdselsårer. Arbeidet ble i hovedsak gjort i 2020-2021 og følger rammene gitt i Miljødirektoratets veileder for utarbeidelse av friluftslivets ferdselsårer (M-1292). Det er i arbeidet registrert merkede fotruter, skitraséer, stier og traktorveier i kommunen.

Registrerte stier, kjørte løyper og traktorveier på Drag (Hábmera suohkan Hamarøy kommune & Salten friluftsråd, 2021)

Mellom industriområdet og Moa ligger adkomststi fra boligfeltet og ned til sjøen. Hamarøy kommune kjenner ikke til om dette en sti som er mye benyttet til ordinært friluftsmål. Det er en sti som er benyttet av beboerne i området. Slik er det en viktig og aktiv ferdselsåre knyttet til det lokale nærområdet. Ellers er det registrerte traktorveger mellom Drag og Dragsvatnan, og et nettverk av stier og traktorveger fra sørsiden av Dragsvatnan og nord mot Grytafjellet.

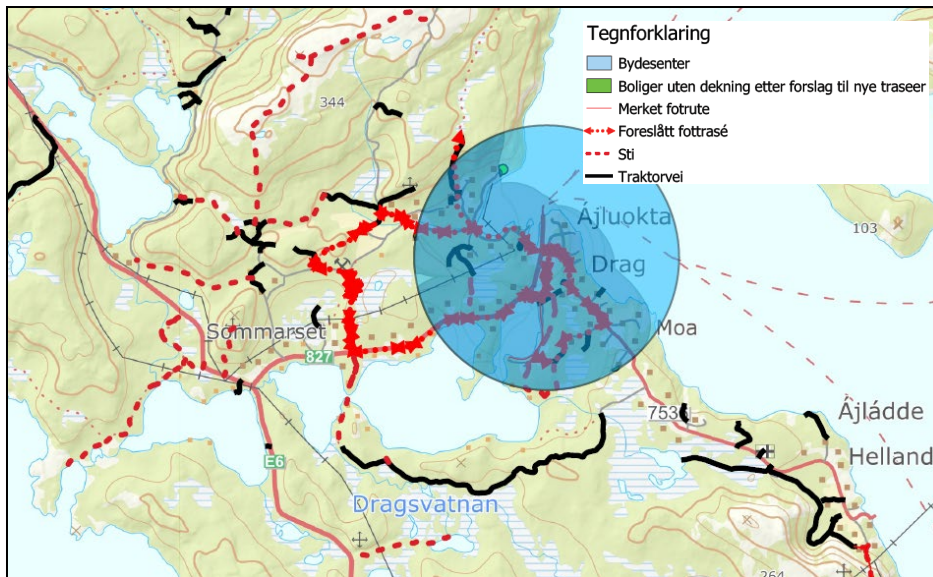
Arbeidet med friluftslivets ferdselsårer har definerte målsettinger for ulike friluftsmål. For nærmiljø er det et mål at alle som bor på i bygdesenteret Drag skal ha maks 500 m til nærmeste fotturrute (skiltet/merket), det skal etableres turtavle sentralt i bygdesenteret, og alle skoler, barnehager og eldresenter/helsetun skal ha en turvei/sti eller turrute tilpasset deres bruk i umiddelbar nærhet. For Drag er måloppnåelsen mangelfull og det er behov for å etablere turruter i bygda som bedrer dekningen. Skolen/barnehagen og omsorgsboligene har tilfredsstillende stier tilpasset sitt behov i umiddelbar nærhet.

Videre er det et mål i arbeidet med friluftslivets ferdselsårer å etablere universelt utformet sti på Drag. Turveien på ca. 400 meter fra skolen til Kirkegammen er standard og vedlikeholdt, og vurderes som tilfredsstillende for universelt utformet sti. Mål for barnas turstier er etablering av barnas tursti i Dragsbukta. Det er etablert naust i Dragsbukta og sti over til Glimma. Ved naustet har det i flere år vært plan om å etablere barnas tursti/turhytte, men det er så langt kjent ikke gjennomført.

For padling og roleier i Hamarøy kommune er det vurdert som aktuelt å etablere kystled fra Dragsbukta og inn i Kaldvåg fjorden og over i Glimma, og fra Drag mot Innhavet. På grunn av kystledetableringen i Dragsbukta, prioriteres område Dragsbukta. Så langt kjent er dette ikke etablert.

I formidling av kulturminner er det et mål å sikre god formidling av kulturminner knyttet til aktuelle ferdselsårer. Glimma rundt med draget fra Dragsbukta til Glimma, og nye stier på Drag knyttet til det samiske og gruvehistorie, vurderes som egnet som kulturminnesti.

Det er foreslått sykkelrute fra sentrum på Drag til Kjerrvatnet. Videre er det foreslått fotturasé fra Drag sentrum mot Moa og inn til Hamnvatnet, fra sentrum mot Hamnvatnet via Drag skole, fra Hamnvatnet langs Dragsarmen til Trongundet og til gruvene i nord, samt mellom gruvene og Drag sentrum.

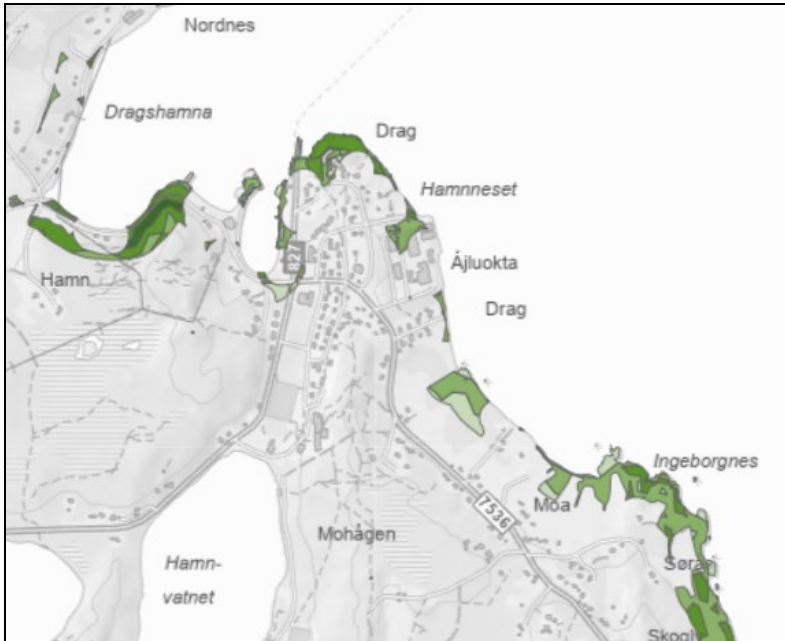

Kartlagte og foreslåtte fottraséer på Drag
(Hábmera suohkan Hamarøy kommune & Salten friluftsråd, 2021)

3.6.7 Strandsone

Strandsone mellom eksisterende industriområde og Ingeborgnes, og nord for industriområdet er relativt ubebygd og enkelt tilgjengelig. Strandsone med tilhørende sjø og vassdrag er områder langs kyst, innsjøer og vassdrag med mulighet for allment friluftsliv (Miljødirektoratet, 2020). Det er om lag 400 meter strandlinje i sjøkanten langs LNF-området. Her er det ikke spesielt tilordnet adkomst med vei eller sti, men lett tilgjengelig for mennesker som har normal bevegelighet. Strandsone er regulert som friområde i lengde 100 m like nedenfor boligfelt, noe er utfyllt og arealet benyttes som parkering for hengere, småbåter o.l. Nord for planområdet er strandsone regulert som friområde langs en strandlinje i en utstrekning på cirka 360 meter. Dette området berøres ikke av planforslaget.

Potensielt tilgjengelig strandsone er sist kartlagt i 2019. Det er minimal forskjell i tilgjengelighet mellom første tilgjengelige datasett i 2015 og sist tilgjengelige datasett i 2019. Av kartet fremgår det et tilgjengelig område i industriområde som i praksis ikke fremstår som tilgjengelig. Kartleggingen viser flekkvis spredt potensielt tilgjengelig strandsone nær til Drag, mens tilgjengeligheten øker langs hele strandsone utenfor tett- og spredtbebygde områder (fremgår ikke av kart).

Potensielt tilgjengelig strandsone, kartlagt i 2019 (Miljødirektoratet, u.å.)

3.6.8 Barnetråkk

Drag skole har registrert barnetråkk i kommunen. Barnetråkk er et kartverktøy der barn lager kartgrunnlag med attraktive områder for opphold, lek og rekreasjon, og tegner inn veier de selv bruker (Design og arkitektur Norge (DOGA), u.å.).

Skolen har gjort registrering i flere runder etter klassetrinn i perioden 20.04.2023 – 28.04.2023. Totalt har 61 elever i 3. – 10. klassetrinn registrert inn sine ferdselsruter og interessepunkter på Drag og omegn. Det er et stort og viktig arbeid som er gjort av Drag skole.

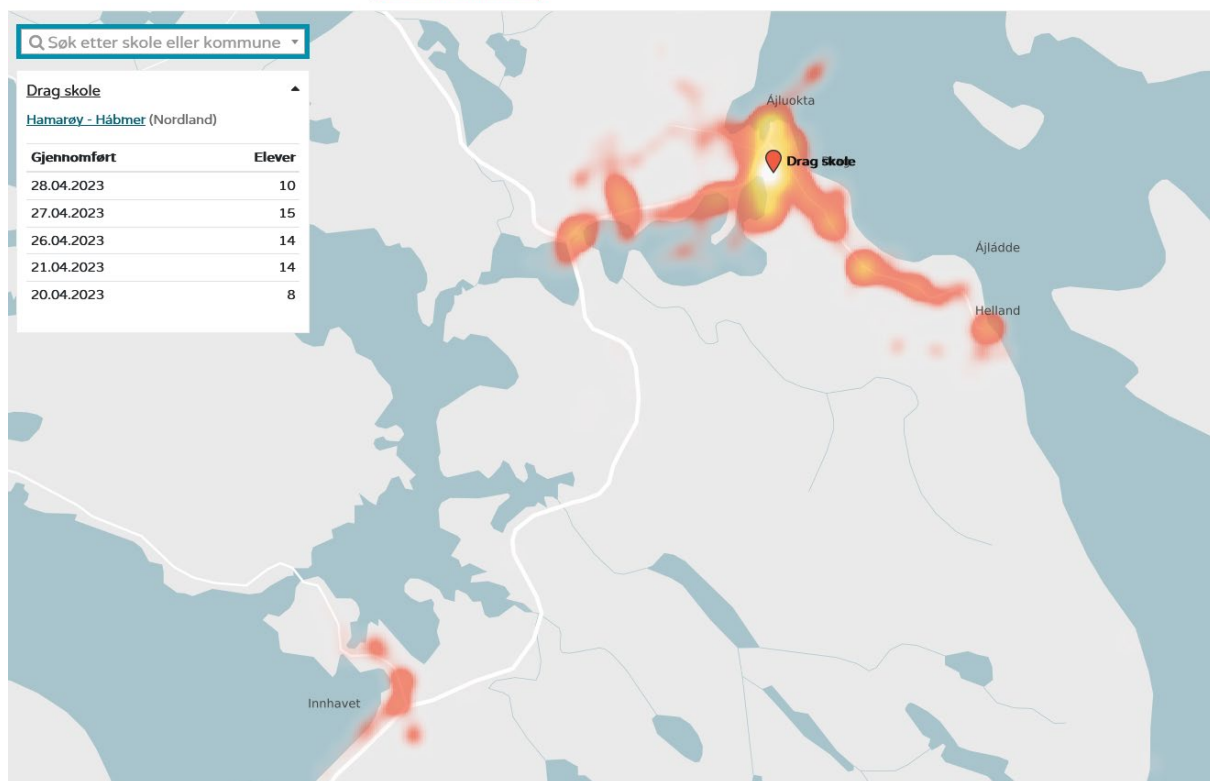
Som man kan forvente er det mange registreringer rundt skolen og idrettsplassen, men også Dragsparken som ligger ved skolen, i skog og ved ferskvann.

Det er 33 registreringer av ferdselsruter på Hellandsveien forbi hele eller deler av planområdet. En god del av disse er angitt med kommentar skolevei, og noen blir kjørt eller reiser med buss. Langs Hellandsveien har barna registrert en del punkter om at gatelys ikke virker og mye trafikk, og én kommentar nevner smal vei.

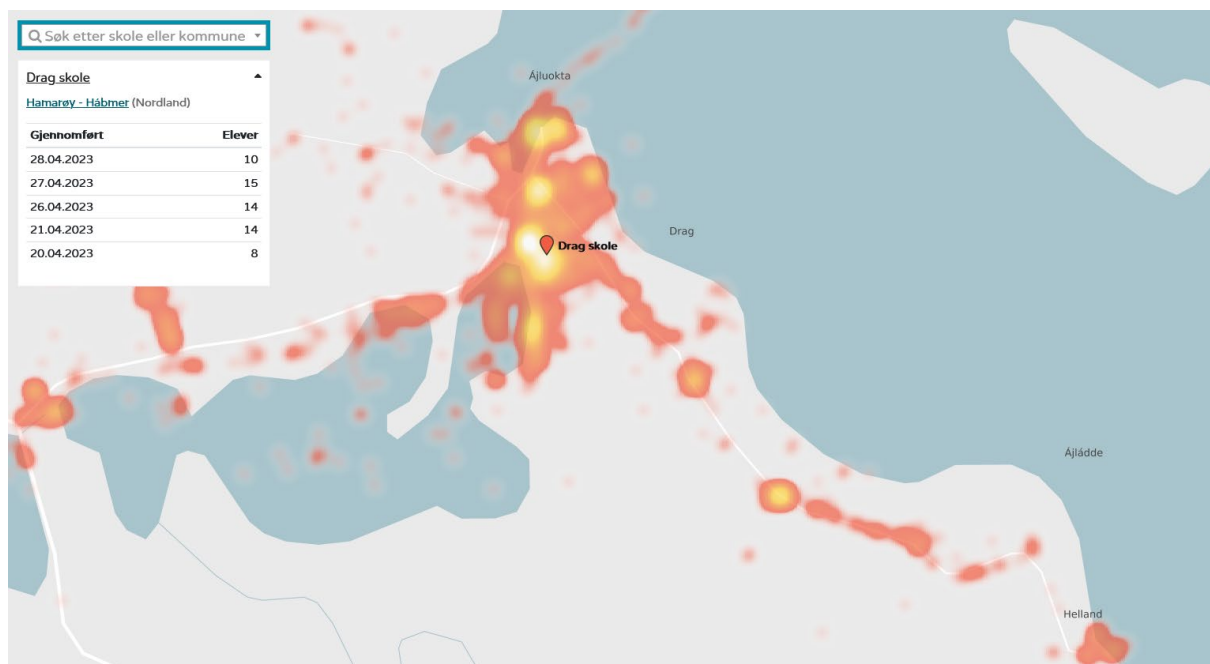
The Quartz Corp AS' eksisterende fabrikk her en del markeringer. De fleste angir kommentar, de fleste om støy (21 stk), men her er også positive markeringer (6 stk) med kommentar om arbeidsplasser. Det er også 2 markeringer om trafikk i avkjørselen til TQC.

Strandlinja som berøres av planområdet har 9 positive markeringer, noen med kommentar om fint sted. Det er også 1 markering om mye søppel.

Mye av barnas aktivitet skjer naturlig nok rundt skole og idrettsanlegg, men også Drags-parken. Ellers er det mange positive registreringer rundt omkring i Drags-området, med møteplasser og aktivitetssteder både ved butikk, fergekai og der det er husklynger utenfor selve tettstedet.

Oversiktskart pr 02.05.2023

Kart fra barnetrakk.no pr 02.05.2023

4 Trinn 1 – Forundersøkelse

Det benyttes her en sjekkliste fra Helsedirektoratets veiledning.

Etterfølgende punkter besvares kort av forslagsstiller/plankonsulent; det angis om temaet er aktuelt eller ikke, stikkord om hvorfor, og om det forventes å ha positiv eller negativ effekt. Vi ber så om innspill fra Hamarøy kommunes folkehelsekoordinator om hvilke tema som er hensiktsmessige å se nærmere på, og hvordan dette skal gjøres.

Punktene nedenfor sorteres slik:

- Spørsmål fra sjekkliste
  - Svar fra plankonsulent
    1. Alternativ 1
    2. Alternativ 2

4.1 Inntekt og materielle ressurser

Materielle levekår påvirker både den fysiske og psykiske helsen på mange måter. Statistisk sett er det slik at befolkningens helse gradvis blir bedre med økende inntekt.

- Påvirkes fordelingen av inntekt, formue, skatter og avgifter?
  - Aktuelt, mange arbeidsplasser.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes mulighet til å skaffe bolig, få lån eller andre finansieringsordninger?
  - Aktuelt, mange arbeidsplasser.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt. Men her vil noen eksisterende boliger forsvinne.
- Påvirkes velferdsordningene?
  - Aktuelt. Økt skatteinngang til kommunen kan gi muligheter for **positiv** effekt på offentlige ytelser og tjenester til befolkningen.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes priser på varer og tjenester?
  - Ikke aktuelt.

4.2 Ytre miljøfaktorer

Ytre miljøfaktorer som i ulik grad kan påvirke befolkningens helse og trivsel kan være luftforurensing, inneklima, stråling, støy, miljøgifter og kjemikalier, og klimaendringer.

- Påvirkes noen av de ytre miljøfaktorene; blir befolkningen eller grupper utsatt for mer eller mindre eksponering for noen av de ytre miljøfaktorene?
  - Aktuelt, en samlet vurdering av alle momentene her må gjøres etter at fagutredninger foreligger. Ikke mulig å vurdere enkeltstående om det blir positiv eller negativ effekt.
    1. Boliger innenfor Stárffo – forventes **negativ** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes risikoen for smittespredning?
  - Ikke aktuelt.

4.3 Oppvekst

En barndom som gir mulighet for livsutfoldelse, læring og mestring er et viktig bidrag til helse og trivsel gjennom hele livet. Det er sammenheng mellom foreldres sosiale ressurser og barns helsetilstand senere i livet.

- Påvirkes tilgjengeligheten til eller kvaliteten på barnehage, skole, aktivitets- og lekearealer, skoleveier?
  - Aktuelt. Planen tilrettelegger for at det blir mindre trafikk på vei gjennom Drag. Det tilrettelegges også for fortau eller g/s-vei innenfor plangrensa
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes foreldres eller andre viktige voksnes situasjon på en måte som igjen kan få konsekvenser for barn (inkl barnefattigdom)?
  - Aktuelt, mange arbeidsplasser.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes muligheten for fysisk og psykisk stimulering/aktivitet, meningsfull fritid?
  - Aktuelt. Planene medfører at strandlinja i en utstrekning på cirka 400 m blir utilgjengelig for allmennheten.
    1. Forventes **negativ** effekt, og avbøtende tiltak må vurderes – for eksempel tilrettelegging av andre områder.
    2. Forventes **negativ** effekt, og avbøtende tiltak må vurderes – for eksempel tilrettelegging av andre områder.
- Påvirkes det psykososiale miljøet for barna?
  - Temaet kan være aktuelt. Barnetråkk-kartlegging vil gi kunnskapsgrunnlag.
    1. Nøytral
    2. Nøytral
- Påvirkes tidsbruk for barn og unge eller de voksne rundt dem?
  - Ikke aktuelt.

4.4 Utdanning

Utdanning påvirker levestandard og levekår i bred forstand, og dermed også hvilke helsefremmende og helsebelastende omstendigheter man utsettes for. Kort utdanning innebærer ofte en høyere risiko for belastende arbeidsmiljø, uføretrygd og arbeidsledighet.

- Påvirkes tilgjengelighet til skole og utdanning?
  - Ikke aktuelt.
- Påvirkes tilrettelegging for alternative utdanningsløp, eller tiltak for de som faller ut av skolen?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes kvaliteten på utdanningen?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes kravene til barn og unge og står disse i forhold til de tilgjengelige ressursene?
  - Ikke aktuelt

4.5 Arbeid

Arbeid gir inntekt, sosiale fellesskap, struktur i hverdagen og en meningsfylt aktivitet – faktorer som er viktige for helsen. Arbeidsmiljøet og forhold på arbeidsplassen kan påvirke helsen både i positiv og

negativ retning. Personer utenfor arbeidsmarkedet har gjennomgående dårligere helse enn dem som er i arbeid.

- Påvirkes tilgjengelighet til arbeid eller sysselsetting?
  - Aktuelt, mange arbeidsplasser.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes arbeidsforhold, inklusive arbeidstidsordninger?
  - Det forventes at antall arbeidsplasser for operatører som jobber på skift kommer til å øke jevnt og trutt med ca 50 arbeidsplasser til. Man jobber da mye kveld og natt, men får kompensert for dette med ekstra friperioder. Yngre personer har som regel ingen problemer med å jobbe skift da de sover godt og klarer seg fint om natten. Enkelte eldre kan få problemer med å være uthvilt om natten. TQC har da historisk sett klart å lage plass i andre avdelinger dersom dette har blitt et problem.
    1. Nøytral
    2. Nøytral
- Påvirkes forutsetningene for arbeid med helse, miljø og sikkerhet (HMS-arbeid)?
  - HMS-arbeid er dypt rotfestet i TQC's kultur og gjennomsyres oss fra eiersiden gjennom ledelse og alle avdelinger ned til hver enkelt arbeidstaker. Vi har pr tidspunkt en HMS leder, en HMS ingeniør som jobber med sikkerhet rundt prosjektaktiviteter, en hms ingeniør som jobber med sikkerhet rundt operasjon/lab/vedlikeholds behov. Samt et fungerende industrivern med industrivernleder og en miljøleder som har et særskilt ansvar for M-en i HMS ift tillatelser hos Miljødepartementet, prosessforbedinger osv. Disse stillingen har inntil nylig vært handtert av kun 1 person. En større bedrift vil mest sannsynlig virke inn positivt på forutsetningene for dette arbeidet da man får flere som kan spesialisere seg og mer kontinuitet.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes ansettelsestryggheten?
  - Når TQC får mulighet til å utvide sitt areal utvides også parallelle prosesser som vil være i egne bygg. Dette gjør at TQC kan opprettholde produksjon av et produkt som er "melk og brød", mens det parallellt utvikles nye produkter som vil skaffe TQC flere ben å stå på dersom markedet for vårt nåværende produkt skulle minke. En fortsatt utvikling av kapasitet som gjør TQC istand til å mette markedet vil sørge for at kundene ikke blir interessert i å utvikle nye prosesser eller prøve alternativt produkt. Dette gjør at TQC Drag blir mer stabil som lokal arbeidsgiver.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.

4.6 Bolig og boligforhold

Bolig og boligforhold innebærer hygieniske forhold som fukt og andre inneklimatefaktorer, men også eieforhold og størrelse på bolig har en sammenheng med helse. Bomiljø omfatter både fysiske og sosiale sider ved bostedet; støy, luftforurensing, trafikkforhold, tilgang til infrastruktur og rekreasjonsmuligheter, samt sosiale kontakter og nettverk.

- Påvirkes tilgang til bolig?
  - Aktuelt. Her er også viktig forskjell på alternativ 1 og 2, med hensyn til eksisterende boligfelt innenfor planområdet. Flere arbeidsplasser gir økt boligbehov på stedet.
    1. Forventes **negativ** effekt.

2. Forventes større **negativ** effekt enn i alt. 1

- Påvirkes boligforhold/boligstandard, inkl inneklime eller trangboddhet?
  - Ikke aktuelt som selvstendig tema, men indirekte med bakgrunn i tilgang på arbeidsplasser
- Påvirkes bomiljø eller nabolag?
  - Aktuelt. Planen medfører endring av trafikksituasjon og støy knyttet til transport, da et av målene er å flytte transport fra vei til sjø. Det er flere utredninger som må ligge til grunn før en samlet vurdering av alle momentene her kan gjøres. Ikke mulig å vurdere enkeltstående om det blir positiv eller negativ effekt.
    1. Forventes **negativ** effekt.
    2. Forventes større **negativ** effekt enn i alt. 1 fordi et boligfelt forsvinner.

4.7 Nærmiljøkvaliteter

Med nærmiljøkvaliteter menes faktorer i nærmiljøet som fremmer eller motvirker folkehelsen. Nærmiljø omfatter både fysiske og sosiale forhold, samspillet mellom mennesker og mellom mennesker og deres fysiske omgivelser. Nærmiljøfaktorer påvirker muligheten for deltakelse, inkludering og trivsel.

- Påvirkes forutsetningene for trygghet i nærmiljøet?
  - Aktuelt, det er en storulykke-virksomhet som nå utvider sitt område.
    1. Forventes **negativ** effekt. Spesielt boliger innenfor plangrensa
    2. Forventes **negativ** effekt.
- Påvirkes fysiske eller sosiale aspekter ved nærmiljøet?
  - Fysiske og sosiale aspekter påvirkes.
    1. Forventes **negativ** effekt. Spesielt boliger innenfor plangrensa
    2. Forventes **negativ** effekt.
- Påvirkes opplevelsen av trygghet?
  - Aktuelt, det er en storulykke-virksomhet som nå utvider sitt område.
    1. Forventes **negativ** effekt.
    2. Forventes **negativ** effekt.
- Påvirkes tilgang til rekreasjons- og aktivitetsmuligheter?
  - Strandlinja i en utstrekning på cirka 400 m blir utilgjengelig for allmennheten.
    1. Forventes **negativ** effekt, og avbøtende tiltak må vurderes – for eksempel tilrettelegging av andre områder.
    2. Forventes **negativ** effekt, og avbøtende tiltak må vurderes – for eksempel tilrettelegging av andre områder.

4.8 Infrastruktur, planlegging og transport

Optimal planlegging av veier, transport og boligbygging krever vurdering av konsekvenser for helse ettersom dette kan redusere miljømessig kostbare utslipp, forbedre kapasiteten i transportnettet og effektivisere transport av mennesker, varer og tjenester.

- Påvirkes tilgang til kollektivtransport?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes gang- og sykkelveier?
  - Aktuelt. Regulerer inn fortau eller gang/sykkelvei i planområdet.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes mulighet til fysisk aktivitet?

- Aktuelt. På den ene side tilrettelegges med fortau eller gangvei, på den andre side bygges strandsonen ned.
  1. Forventes **positiv** effekt.
  2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes tilgjengelighet til butikker og andre kommersielle eller offentlige tjenester?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes risikoen for å bli utsatt for skader og ulykker?
  - Aktuelt. Reduksjon av tungtrafikk gjennom bygda, samt etablering av fortau.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.

4.9 Landbruk, fiskeri og mat

Matsikkerhet og mattrygghet styrkes ved å ta helsehensyn i matproduksjon, markedshensyn og distribusjon, gjennom å fremme forbrukertillit og ved å sørge for bærekraftig fiskeri- og landbrukspraksis. Sunn mat er avgjørende for folks helse.

- Påvirkes forutsetningene for å drive med fiskeri eller landbruk?
  - Aktuelt. LNFR-areal omdisponeres til industri.
    1. Forventes **negativ** effekt.
    2. Forventes **negativ** effekt.
- Påvirkes tilgjengeligheten til sunn eller usunn mat?
  - Ikke aktuelt.
- Påvirkes matproduksjon eller matsikkerhet?
  - Ikke aktuelt.
- Påvirkes forutsetningene for gode matvaner (inkl amming)?
  - Ikke aktuelt.

4.10 Næringsutvikling

Helsevennlig næringspolitikk og et helsevennlig næringsliv kan innebære alt fra sysselsetting, utjevning og bedring av sosiale levekår og tilrettelegging for fysisk aktivitet, til innovasjon og utvikling av varer og tjenester som fremmer helse.

- Påvirkes forutsetningene for å drive med helsevennlig næringsutvikling?
  - Aktuelt, mange arbeidsplasser.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.
- Påvirkes næringslivets muligheter for å ta samfunnsansvar (inkl bidra i sosialt entreprenørskap)?
  - TQC inviterer årlig organisasjoner til å søke på støtte til tiltak innenfor Idrett kultur osv.. Hvert år blir en betydelig pot delt ut til et utvalg aktører. Dersom TQC vokser i regionen vil også denne støtten vedvare eller øke.
TQC benytter tjenester fra ASVO. TQC har bidratt til opprettelsen av en tønnefabrikk i Drag som også vil bidra med arbeidsplasser.
TQC arrangerer årlig en frivillighetsdag der alle ansatte i fabrikk som ønsker å delta får bruke en dag på prosjekter som å bygge grillhytte, lage plattning/benk utenfor eldreboliger, skifte kledning samfunnshus osv.
    1. Forventes **positiv** effekt.
    2. Forventes **positiv** effekt.

4.11 Helse- og omsorgstjenester

Alle skal ha et likeverdig tilbud om helsetjenester uavhengig av diagnose, bosted, personlig økonomi, kjønn, etnisk bakgrunn og den enkeltes livssituasjon.

- Påvirkes tilgang til eller kvalitet på helse- og omsorgstjenester?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes helsetjenestens muligheter for behandling eller forebygging?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes noen utsatte grupper mer enn andre?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes muligheten for å arbeide tverrsektorielt?
  - Ikke aktuelt

4.12 Sosiale nettverk, deltakelse og tillit

Godt fungerende sosiale nettverk gir tilgang på ressurser som sosial støtte, engasjement og positive sosiale relasjoner. Dette er faktorer som igjen påvirker befolkningens helse og trivsel. Ensomhet og mangel på sosial støtte er en godt dokumentert risikofaktor.

- Påvirkes muligheten for å etablere eller opprettholde sosiale nettverk og sosial støtte?
  - Aktuelt – nabolag i Stárffo kan bli oppløst. På den andre side er arbeidsplasser en viktig sosial arena for den delen av befolkninga som er arbeidsfør.
    1. Kan ha **positiv** effekt.
    2. Kan ha **negativ** effekt.
- Påvirkes familieorganisering eller familieforhold?
  - Aktuelt – dersom nabolag i Stárffo oppløses.
    1. Kan ha **negativ** effekt.
    2. Forventes **negativ** effekt.
- Påvirkes muligheten for deltakelse i foreninger og frivillige organisasjoner?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes muligheten for makt og innflytelse (medborgerinvolvering)?
  - Aktuelt – nabolag i Stárffo kan være under press.
    1. Kan ha **negativ** effekt.
    2. Forventes **negativ** effekt.

4.13 Inkludering

Sosial ekskludering gjennom diskriminering, stigmatisering, mobbing og fiendtlighet kan hindre deltakelse i arbeid, utdanning og opplæring, og redusere tilgangen til tjenester og samfunnsaktiviteter. Diskriminerende handlinger, praksis og ytringer reduserer menneskers livskvalitet og begrenser livsutfoldelse og muligheter. Ekskluderende prosesser er psykologisk ødeleggende, skadelige for helsen og materielt kostbare.

- Påvirkes muligheten for deltakelse og inkludering i samfunnet?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes risiko for sosial eksklusjon?
  - Ikke aktuelt
- Er det noen grupper som er mer utsatt enn andre og som berøres av tiltaket?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes integrering av minoritetsbefolkninger?
  - Ikke aktuelt

4.14 Helseatferd

Individuell helseatferd som ernæring, fysisk aktivitet, søvn, bruk av rusmidler og tobakk, og seksuell helse har stor betydning for folkehelsen. Det er store sosiale forskjeller i helseatferd.

- Påvirkes noen av risikofaktorene for helseatferd; f.eks. pris- og avgiftspolitik som påvirker tilgjengelighet til helsefremmende atferd?
  - Ikke aktuelt
- Påvirkes noen grupper mer enn andre?
  - Ikke aktuelt
- Understøttes eller svekkes muligheten for å endre helseatferd i en positiv retning?
  - Ikke aktuelt

4.15 Oppsummering av forundersøkelse

En foreløpig vurdering viser at følgende tema er berørt i større eller mindre grad relatert til folkehelse og barn- og unges oppvekstvilkår:

Tema	Alternativ 1	Alternativ 2
Inntekt og materielle ressurser	Forventes positiv effekt	Forventes positiv effekt
Ytre miljøfaktorer	Forventes negativ effekt	Forventes positiv effekt
Oppvekst	Både positiv og negativ effekt	Både positiv og negativ effekt
Arbeid	Forventes positiv effekt	Forventes positiv effekt
Bolig og boligforhold	Forventes negativ effekt	Forventes negativ effekt
Nærmiljøkvaliteter	Forventes negativ effekt	Forventes negativ effekt
Infrastruktur, planlegging og transport	Forventes positiv effekt	Forventes positiv effekt
Landbruk, fiskeri og mat	Forventes negativ effekt	Forventes negativ effekt
Næringsutvikling	Forventes positiv effekt	Forventes positiv effekt
Sosiale nettverk, deltakelse og tillit	Kan ha negativ effekt	Forventes negativ effekt

5 Vurdering fra folkehelsekoordinator

Plankonsulent ba folkehelsekoordinator i Hamarøy kommune bistå i utvelgelse av hvilke tema som er hensiktsmessig å utrede nærmere. Vi fikk tilbakemelding i brev av 13.03.2023, og gjengir dette avsnitt for avsnitt, og kommenterer hvordan dette ivaretas i planarbeidet.

5.1 Faggruppe folkehelse

Folkehelsekoordinator har i samarbeid med faggruppe folkehelse gjort en vurdering av plankonsulentens påbegynte utarbeidelse av forundersøkelse; «*Befolkningens helse og barn og unges oppvekstvilkår – Detaljreguleringsplan Revskjæret industriområde og dypvannskai – Drag i Hamarøy kommune*». Faggruppe folkehelse i Hábmera suohkan – Hamarøy kommune består av folkehelsekoordinator, kommuneoverlege, fysioterapeut, helsesykepleier, fritidsleder, Samisk språk og kulturtolk, prosjektleder styrking av helsestasjon og samisk representant. I tillegg har representant for barn og unge i plansaker gitt innspill til saken.

Vi setter stor pris på at Hamarøy kommune har vurdert forundersøkelsen i en samlet faggruppe.

5.2 Metode og kunnskapsgrunnlag

I følge saksfremlegg av dato 12.12.2022, vedtatt av kommunestyret 16.12.2022, så fremkommer det i tema 14 Befolkningens helse, at sjekklister fra Østfold skal brukes, som suppleres med Helsekonsekvensutredning fra Helsedirektoratet. Tema 16 Barn og unges oppvekstvilkår er slått sammen med tema 14. Under tema 16 Barn og unges oppvekstvilkår, så fremkommer det at eier av prosjektet skal gjøre en kartlegging ved hjelp av Barnetråkk.

Vi benytter sjekklister fra Østfold, prosjektilpasset. Vi tar også til etterretning av Hamarøy kommune ber forslagsstiller initiere registrering av Barnetråkk. Drag skole ble kontaktet med forespørsel om dette 24.02.2023, og fikk positivt svar om at de kan få til en registrering i slutten av april 2023.

5.3 Avklare influensområde

Det er viktig å avklare og definere i forundersøkelsen for hvem den retter seg mot. Er det befolkningen som bor i Stárffo, eller befolkningen i Stárffo og i influensområdene, eller retter forundersøkelsen seg mot hele Drag samfunnet eller befolkningen i hele kommunen? Det må også avklares og defineres klarere i forhold til konsekvenser i en byggefase og i en ordinær drift.

Vi har definert et influensområde som fremkommer i punkt 3.4. Effekten av detaljreguleringsplanen vil primært ha påvirkning innenfor dette nærområdet. Å utrede for befolkningen på hele Drag med omegn eller hele Hamarøy kommune anser vi uhenktsmessig, og et slikt omfang passer nok bedre i arbeid med overordnede eller sektorplaner (kommuneplaner og kommunedelplaner).

5.4 Alternativene

I utkastet til forundersøkelsen legges det til grunn at det kun skal gjøres en enkel vurdering i forhold til 0-alternativet og ikke skille på utbyggingsalternativ 1 og 2. Da alternativene 1 og 2 er så ulike, så mener vi at disse to alternativene må skilles fra hverandre og gjøres en helsekonsekvensutredning på begge alternativene. Videre mener vi at alle punktene i sjekklisten må utredes, da vi må se alt i en sammenheng og i en helhet, sett opp mot de konsekvenser som en utvidelse av et industriområde vil kunne ha, for de som bor i Stárffo eller for de som eventuelt må flytte derfra, for de som bor i område rundt, for lokalsamfunnet på Drag og for alle innbyggerne i kommunen.

Vi har nå supplert og synliggjort både alternativ 1 og 2 i forundersøkelsen.

5.5 Avgrensning av tema

Dersom andelen tema for helsekonsekvensutredning må avgrenses, så må følgende tema utredes:

- Inntekt og materielle ressurser: Kulepunkt 2 er aktuelt, for hvorvidt muligheten til å skaffe seg bolig eller å få lån er tilstedet.
- Ytre miljøfaktorer: Kulepunkt 1 er aktuell, da befolkningen eller grupper kan være mer eller mindre utsatt for luftforurensning, støy, miljøgifter og kjemikalier, og kan påvirke befolkningens helse og trivsel.
- Oppvekst: Kulepunkt 1 er aktuell, da tilgjengeligheten eller kvaliteten på barnehage, skole, aktivitets- og lekearealer, samt skoleveier påvirkes. Kulepunkt 2 og 3 er aktuelle. Som det allerede står, så kan det forventes en negativ effekt, da strandlinjen i en utstrekning på ca. 400 m blir utilgjengelig for allmennheten. Kulepunkt 4 er aktuell, for om det psykososiale miljøet for barna vil påvirkes, og her vil kartlegging ved hjelp av Barnetråkk kunne bidra.
- Bolig og boligforhold: Kulepunkt 1 er aktuell. Viktig å se på alternativ 1 og 2 og hvordan det virker inn. Flere arbeidsplasser gir økt boligbehov på stedet. Kulepunkt 2 er aktuell, da bomiljø og nabolag påvirkes.
- Nærmiljøkvaliteter: Alle punkter er aktuelle og må utredes. Under kulepunkt to, så kan både fysiske og sosiale aspekter ved nærmiljøet påvirkes. Forventes negativ effekt ved å gjøre strandsonen utilgjengelig.
- Infrastruktur, planlegging og transport: Kulepunkt 2 og 5 er aktuelle og må utredes.
- Landbruk, fiskeri og mat: Kulepunkt 1 er aktuell. Forventes negativ effekt.
- Næringsutvikling: Kulepunkt 1 er aktuell. Mange nye arbeidsplasser. Forventes positiv effekt.
- Sosiale nettverk, deltakelse og tillit: Kulepunkt 1, 2 og 4 er aktuelle. Kan ha en negativ effekt.

Vi prioriterer å utrede punktene som er angitt av Hamarøy kommunes faggruppe for folkehelse, og benytter sjekklista fra Østfoldhelse som hjelp til detaljering av de tema der det er hensiktsmessig. Gjengitt fra forundersøkelsen skal altså følgende redegjøres nærmere for:

Inntekt og materielle ressurser

- Påvirkes mulighet til å skaffe bolig, få lån eller andre finansieringsordninger?

Ytre miljøfaktorer

- Påvirkes noen av de ytre miljøfaktorene; blir befolkningen eller grupper utsatt for mer eller mindre eksponering for noen av de ytre miljøfaktorene?

Oppvekst

- Påvirkes tilgjengeligheten til eller kvaliteten på barnehage, skole, aktivitets- og lekearealer, skoleveier?
- Påvirkes foreldres eller andre viktige voksnes situasjon på en måte som igjen kan få konsekvenser for barn (inkl barnefattigdom)?
- Påvirkes muligheten for fysisk og psykisk stimulering/aktivitet, meningsfull fritid?
- Påvirkes det psykososiale miljøet for barna?

Bolig og boligforhold

- Påvirkes tilgang til bolig?
- Påvirkes boligforhold/boligstandard, inkl inneklime eller trangboddhet?

Nærmiljøkvaliteter

- Påvirkes forutsetningene for trygghet i nærmiljøet?
- Påvirkes fysiske eller sosiale aspekter ved nærmiljøet?

- Påvirkes opplevelsen av trygghet?
- Påvirkes tilgang til rekreasjons- og aktivitetsmuligheter?

Infrastruktur, planlegging og transport

- Påvirkes gang- og sykkelveier?
- Påvirkes risikoen for å bli utsatt for skader og ulykker?

Landbruk, fiskeri og mat

- Påvirkes forutsetningene for å drive med fiskeri eller landbruk?

Næringsutvikling

- Påvirkes forutsetningene for å drive med helsevennlig næringsutvikling?

Sosiale nettverk, deltakelse og tillit

- Påvirkes muligheten for å etablere eller opprettholde sosiale nettverk og sosial støtte?
- Påvirkes familieorganisering eller familieforhold?
- Påvirkes muligheten for makt og innflytelse (medborgerinvolvering)?

5.6 Eksempel

Håper at innspillene og tilbakemelding på forundersøkelsen er til hjelp i det videre utredningsarbeidet.

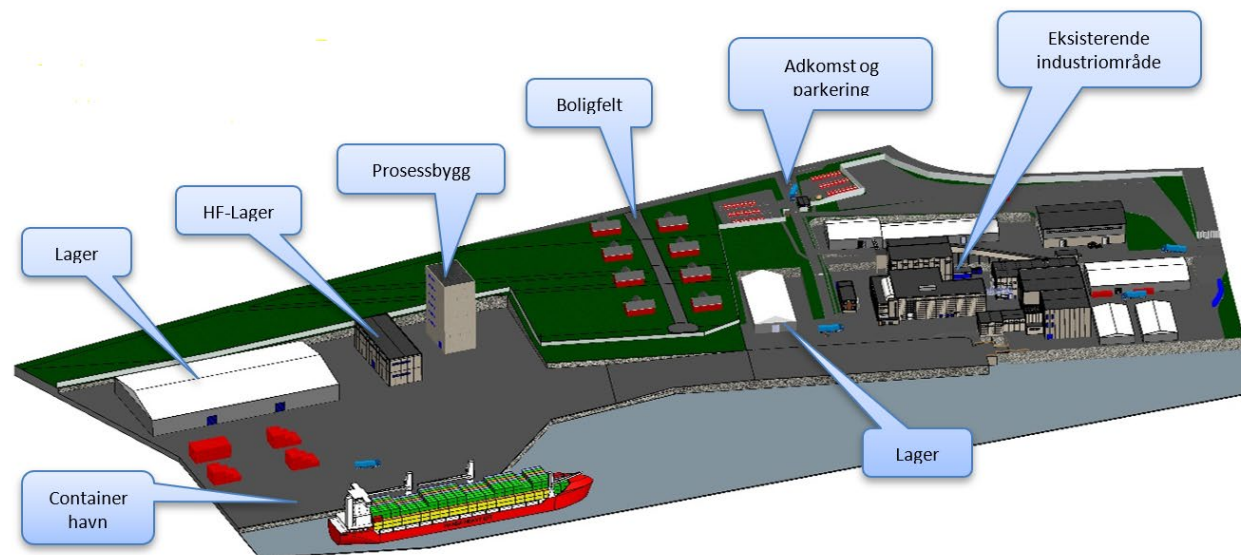
Vedlagt er et eksempel på en helsekonsekvensutredning på tema folkehelse utført for Fauske kommune.

Vi takker for innspillene og tilsendt eksempel, som vi da ser på som veiledning for hvordan vi kan utrede og presentere konsekvenser for folkehelse videre.

6 Vurdering av helsekonsekvenser av planen

6.1 Alternativ 1

Industriområde utvides, ny dypvannskai etableres, boligfeltet beholdes.

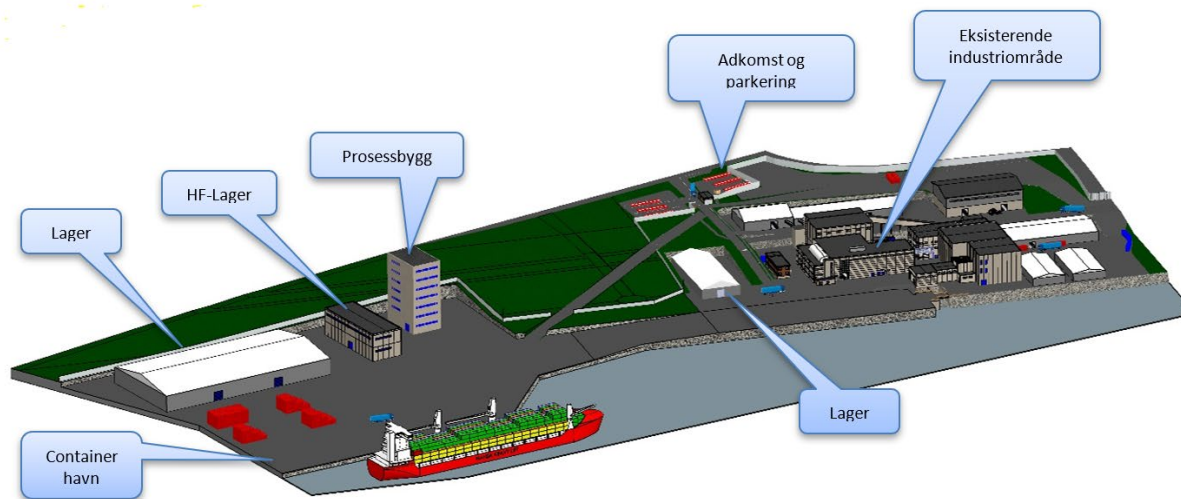
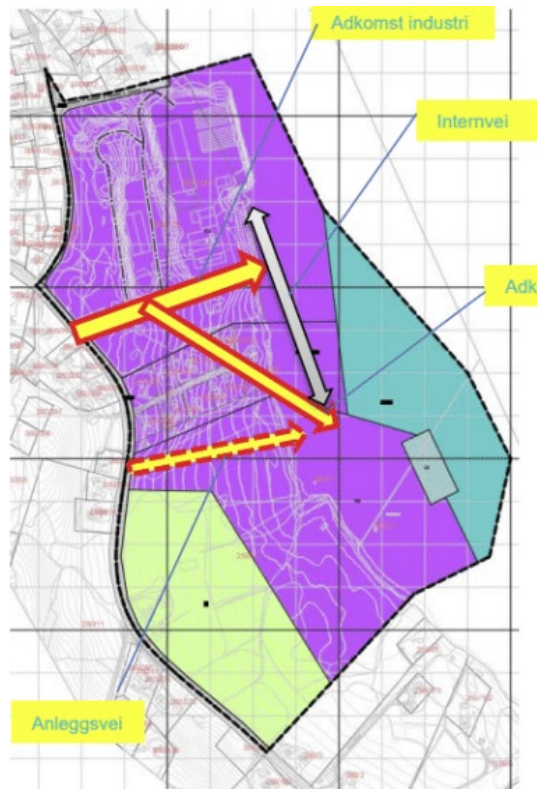
Påvirkningsfaktorer	Negativ konsekvens	Positiv konsekvens	Mulige avbøtende tiltak
Inntekt og materielle ressurser <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes mulighet til å skaffe bolig, få lån eller andre finansieringsordninger? 	<ul style="list-style-type: none"> Boligene i Stárffo blir innesluttet av industriområdet og kan få en endring av markedsverdi. 	<ul style="list-style-type: none"> Planen tilrettelegger for fortsatt trygge arbeidsplasser, og flere arbeidsplasser, som gir økt mulighet til å skaffe bolig. 	<ul style="list-style-type: none"> Avsette store buffersoner med vegetasjon rundt boligområdet, skjerme mot støy fra industriområdet. Erstatte verditap økonomisk eller tilby å kjøpe ut boliger.
Ytre miljøfaktorer <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes noen av de ytre miljøfaktorene; blir befolkningen eller grupper utsatt for mer eller mindre eksponering for noen av de ytre miljøfaktorene? 	<ul style="list-style-type: none"> Luftforurensning På grunn av økt produksjon og utslipp fra skipstrafikk kan utslipp til luft øke Støy Nærhet til industri- og havneområde kan medføre økt støy på grunn av transport, lasting og lossing. Gjelder primært boliger i Stárffo og de boligene som ligger ved sjø nærmest havn Miljøgifter, kjemikalier Planen innebærer etablering av lager for farlige stoffer, og interne fraktlinjer for disse. Det medfører en økt risiko som må håndteres gjennom tiltak for befolkningens sikkerhet 	<ul style="list-style-type: none"> Luftforurensning Mindre utslipp og støv fra tungtrafikk på vei Klimaendringer Ingen direkte endring av eksponering som følge av planen. Produksjon av høyrenset kvarts er imidlertid særs viktig i det grønne skiftet, som skal motvirke klimaendringer. Klimaendringer berører alle mennesker. 	<ul style="list-style-type: none"> Velge produksjonsmetoder som gir minst mulig utslipp til luft Overvåke utslipp Avsette store buffersoner med vegetasjon rundt boligområdet, skjerme mot støy fra industriområdet. Plassere bygninger i industriområdet slik at de skjermer for støy mot boligområder Etablere jordvoller og støyskjermer (nærmest mulig støykilden) Elektriske kjøretøyer i industriområdet Landstrøm for båter til kai Sikkerhetsrutiner Unngå lasting og lossing på natt
Oppvekst <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes tilgjengeligheten til eller kvaliteten på barnehage, skole, aktivitets- og lekearealer, skoleveier? Påvirkes foreldres eller andre viktige voksnes 	<ul style="list-style-type: none"> Tilgjengelighet til og kvalitet til barnehage, skole, registrerte aktivitets- og lekearealer berøres ikke. En strekning på 400 m strandlinje bygges ned og blir utilgjengelig for barn, skole, barnehage og andre 	<ul style="list-style-type: none"> TQC er en av bidragsyterne i tilrettelegging til friluftsliv Drag aktivitetspark Det vil bli mindre tungtrafikk på vei gjennom Drag når dypvannskai knyttes direkte til industriområdet. 	<ul style="list-style-type: none"> Avsette buffersoner med vegetasjon rundt boligområdet Tilrettelegge friluftsområde til erstatning for tapt strandlinje

<p>situasjon på en måte som igjen kan få konsekvenser for barn (inkl barnefattigdom)?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes muligheten for fysisk og psykisk stimulering/aktivitet, meningsfull fritid? • Påvirkes det psykososiale miljøet for barna? 	<ul style="list-style-type: none"> • Barnetråkk: Det er 9 registreringer om fint sted i denne strandlinja. • Planforslaget påvirker det psykososiale miljøet for barn – relatert til opplevelsen av omgivelsene. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hamarøy kommune har bedt om at det tas inn fortau eller g/s veg langs Hellandsveien, noe som vil forbedre skolevei. (Barnetråkk: 33 registreringer om skolevei forbi planområdet) • Tilgang til flere arbeidsplasser kan gi bedre økonomi for flere, som igjen gir bedre muligheter f.eks i fritidsaktiviteter o.a. 	
<p>Bolig og boligforhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes tilgang til bolig? • Påvirkes boligforhold/boligstandard, inkl. inneklima eller trangboddhet? 	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for flere boliger til ansatte og deres familie • Boligforhold endres negativt dersom det blir industribebyggelse/-område rundt på alle sider. Selv om ikke bolig-arealer eller -standard endres fysisk, vil opplevelsen av omgivelsene forringes og man kan føle på en form for trangboddhet på grunn av nye begrensninger i omgivelsene. 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablere nye boligfelt i Dragområdet • Avsette buffersoner med vegetasjon rundt boligområdet
<p>Nærmiljøkvaliteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for trygghet i nærmiljøet? • Påvirkes fysiske eller sosiale aspekter ved nærmiljøet? • Påvirkes opplevelsen av trygghet? • Påvirkes tilgang til rekreasjons- og aktivitetsmuligheter? 	<ul style="list-style-type: none"> • Det fysiske aspektet ved nærmiljøet endres spesielt for boliger innenfor planområdet og like sør for plangrensa; boliger nærmest sjøen • Opplevelsen av trygghet kan forringes som følge av «innbygging» av boligfeltet. • Planen medfører at en strekning på cirka 400 m sentrumsnær strandlinje blir nedbygget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tungtrafikk gjennom Drag reduseres, noe som er positivt for nærmiljøet. • Opplevelse av trygghet i trafikk kan forbedres på grunn av påkrevd trafikksikkerhetstiltak og reduksjon av tunge kjøretøy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avsette buffersoner rundt boligområdet • Tilrettelegge erstatningsområder for den tapte strandlinja • Skjerme industriområdet med vegetasjon så langt det er mulig for å dempe opplevelsen av nærhet til industri i rekreasjonsområdene.

<p>Infrastruktur, planlegging og transport</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes gang- og sykkelveier? • Påvirkes risikoen for å bli utsatt for skader og ulykker? 	<ul style="list-style-type: none"> • Risiko for ulykker og skader kan være større i anleggsfasen 	<ul style="list-style-type: none"> • Planforslaget vil inkludere areal avsatt til enten fortau eller g/s-veg, noe som er positivt. • Risiko for ulykker og skader vil forbedres i driftssituasjon 	<ul style="list-style-type: none"> • Krav om anleggsplaner og gode rutiner i anleggsperioden
<p>Landbruk, fiskeri og mat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for å drive med reindrift, fiskeri eller landbruk? 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen innebærer at noe dyrkbar jord bygges ned. • Gytefelt for torsk kan påvirkes ved utfylling i sjø 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen berører ikke reindriftsinteresser 	<ul style="list-style-type: none"> • Begrense nedbygging av dyrkbart areal mest mulig • Utfylling i sjø utenom gyteperiode, samt tiltak mot spredning av finpartikler
<p>Næringsutvikling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for å drive med helsevennlig næringsutvikling? 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen tilrettelegger for fortsatt drift og utvikling av en viktig hjørnesteinsbedrift i kommunen • Arbeid er en viktig helsefremmende faktor, og arbeidsmiljøet skal være helsefremmende jf. arbeidsmiljøloven. • Et robust næringsliv gir mulighet for arbeidsplasser og derigjennom bosetting og utvikling av gode, levedyktige lokalsamfunn. 	<ul style="list-style-type: none"> •
<p>Sosiale nettverk, deltakelse og tillit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes muligheten for å etablere eller opprettholde sosiale nettverk og sosial støtte? • Påvirkes familieorganisering eller familieforhold? • Påvirkes muligheten for makt og innflytelse (medborgerinvolvering)? 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen endring i sosiale nettverk mv • Ingen påvirkning på familieforhold • Medborgerinvolvering kan være krevende i forhold til følte forventninger og ujevn maktbalanse. 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Avholde grunneiermøter, informasjonsmøte og gi adgang til innspill. Dialog mellom forslagsstiller og de berørte grunneierne med tanke på utkjøp av boliger. Forslagsstiller må være hensynsfull og oppmerksom i dialogen.

6.2 Alternativ 2

Industriområde utvides, ny dypvannskai etableres, boligfeltet utgår.

Påvirkningsfaktorer	Negativ konsekvens	Positiv konsekvens	Mulige avbøtende tiltak
Inntekt og materielle ressurser <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes mulighet til å skaffe bolig, få lån eller andre finansieringsordninger? 	<ul style="list-style-type: none"> Boligene i Stárffo fjernes. Dette medfører at mangelen på boliger og byggeklare tomter på Drag forsterkes 	<ul style="list-style-type: none"> Planen tilrettelegger for fortsatt trygge arbeidsplasser, og flere arbeidsplasser, som gir økt mulighet til å skaffe bolig. 	<ul style="list-style-type: none"> Tiltakshaveren fremskaffer tilsvarende boliger eller Tilbyr å kjøpe / betale erstatning for boliger eller Tilrettelegger nye tomter og/eller Flytter boliger
Ytre miljøfaktorer <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes noen av de ytre miljøfaktorene; blir befolkningen eller grupper utsatt for mer eller mindre eksponering for noen av de ytre miljøfaktorene? 	<ul style="list-style-type: none"> Luftforurensning På grunn av økt produksjon og utslipp fra skipstrafikk kan utslipp til luft øke Støy Nærhet til industri- og havneområde kan medføre økt støy på grunn av transport, lasting og lossing. Gjelder primært de boligene som ligger ved sjø nærmest havn Miljøgifter, kjemikalier Planen innebærer etablering av lager for farlige stoffer, og interne fraktlinjer for disse. Det medfører en økt risiko som må håndteres gjennom tiltak for befolkningens sikkerhet 	<ul style="list-style-type: none"> Luftforurensning Mindre utslipp og støv fra tungtrafikk på vei Klimaendringer Ingen direkte endring av eksponering som følge av planen. Produksjon av høyrenset kvarts er imidlertid særs viktig i det grønne skiftet, som skal motvirke klimaendringer 	<ul style="list-style-type: none"> Velge produksjonsmetoder som gir minst mulig utslipp til luft Overvåke utslipp Avsette buffersoner med vegetasjon, skjerm mot støy fra industriområdet. Plassere bygninger i industriområdet slik at de skjermes for støy mot boligområder Etablere jordvoller og støyskjermer (nærmest mulig støykilden) Elektriske kjøretøyer i industriområdet Landstrøm for båter til kai Sikkerhetsrutiner Unngå lasting og lossing på natt
Oppvekst <ul style="list-style-type: none"> Påvirkes tilgjengeligheten til eller kvaliteten på barnehage, skole, aktivitets- og lekearealer, skoleveier? 	<ul style="list-style-type: none"> Tilgjengelighet til og kvalitet på selve barnehage, skole, registrerte aktivitets- og lekearealer berøres ikke. 	<ul style="list-style-type: none"> TQC er en av bidragsyterne i tilrettelegging til friluftsliv Drag aktivitetspark Det vil bli mindre tungtrafikk på vei gjennom Drag når 	<ul style="list-style-type: none"> Tilrettelegge friluftsområde til erstatning for tapt strandlinje Forslagsstiller kan forsøke å tilrettelegge boligtomter som gjør det mulig å opprettholde

<ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes foreldres eller andre viktige voksnes situasjon på en måte som igjen kan få konsekvenser for barn (inkl barnefattigdom)? • Påvirkes muligheten for fysisk og psykisk stimulering/aktivitet, meningsfull fritid? • Påvirkes det psykososiale miljøet for barna? 	<ul style="list-style-type: none"> • En strekning på 400 m strandlinje bygges ned og blir utilgjengelig for barn, skole, barnehage og andre • Barnetråkk: Det er 9 registreringer om fint sted i denne strandlinja. • Planforslaget påvirker det psykososiale miljøet for barn som må flytte fra boligfeltet Stårffo, man risikerer at etablerte sosiale bånd brytes eller svekkes 	<p>dypvannskai knyttes direkte til industriområdet.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hamarøy kommune har bedt om at det tas inn fortau eller g/s veg langs Hellandsveien, noe som vil forbedre skolevei. . (Barnetråkk: 33 registreringer om skolevei forbi planområdet) • Tilgang til flere arbeidsplasser kan gi bedre økonomi for flere, som igjen gir bedre muligheter f.eks i fritidsaktiviteter o.a. 	<p>etablerte sosiale nettverk i nabokapel</p>
<p>Bolig og boligforhold</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes tilgang til bolig? • Påvirkes boligforhold/boligstandard, inkl inneklime eller trangboddhet? 	<ul style="list-style-type: none"> • Det er allerede mangel på boliger og tomter på Drag. Kan forsterkes pga. behov for flere boliger til ansatte og deres familie 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Forslagsstiller bør bidra til å fremskaffe og/eller tilrettelegge nye boligfelt både som erstatning for de som utgår, og på grunn av økt antall arbeidstakere
<p>Nærmiljøkvaliteter</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for trygghet i nærmiljøet? • Påvirkes fysiske eller sosiale aspekter ved nærmiljøet? • Påvirkes opplevelsen av trygghet? • Påvirkes tilgang til rekreasjons- og aktivitetsmuligheter? 	<ul style="list-style-type: none"> • Det fysiske aspektet ved nærmiljøet endres spesielt for boliger like sør for plangrensa; boliger nærmest sjøen • Opplevelsen av trygghet kan forringes som følge av større nærvær av industriområdet • Planen medfører at en strekning på cirka 400 m sentrumsnær strandlinje blir nedbygget. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tungtrafikk gjennom Drag reduseres, noe som er positivt for nærmiljøet. • Opplevelse av trygghet i trafikk kan forbedres på grunn av påkrevd trafikksikkerhetstiltak og reduksjon av tunge kjøretøy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Avsette buffersoner rundt industriområdet • Tilrettelegge erstatningsområder for den tapte strandlinja • Skjerme industriområdet med vegetasjon så langt det er mulig for å dempe opplevelsen av nærhet til industri i rekreasjonsområdene.
<p>Infrastruktur, planlegging og transport</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Risiko for ulykker og skader kan være større i anleggsfasen 	<ul style="list-style-type: none"> • Planforslaget vil inkludere areal avsatt til enten fortau eller g/s-veg, noe som er positivt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Krav om anleggsplaner og gode rutiner i anleggsperioden

<ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes gang- og sykkelveier? • Påvirkes risikoen for å bli utsatt for skader og ulykker? 		<ul style="list-style-type: none"> • Risiko for ulykker og skader vil forbedres i driftssituasjon 	
<p>Landbruk, fiskeri og mat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for å drive med reindrift, fiskeri eller landbruk? 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen innebærer at noe dyrkbar jord bygges ned. • Gytefelt for torsk kan påvirkes ved utfylling i sjø 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen berører ikke reindriftsinteresser 	<ul style="list-style-type: none"> • Begrense nedbygging av dyrkbart areal mest mulig • Utfylling i sjø utenom gyteperiode, samt tiltak mot spredning av finpartikler
<p>Næringsutvikling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes forutsetningene for å drive med helsevennlig næringsutvikling? 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Planen tilrettelegger for fortsatt drift og utvikling av en viktig hjørnesteinsbedrift i kommunen • Arbeid er en viktig helsefremmende faktor, og arbeidsmiljøet skal være helsefremmende jf. arbeidsmiljøloven. • Et robust næringsliv gir mulighet for arbeidsplasser og derigjennom bosetting og utvikling av gode, levedyktige lokalsamfunn. 	<ul style="list-style-type: none"> •
<p>Sosiale nettverk, deltakelse og tillit</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkes muligheten for å etablere eller opprettholde sosiale nettverk og sosial støtte? • Påvirkes familieorganisering eller familieforhold? • Påvirkes muligheten for makt og innflytelse (medborgerinvolvering)? 	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiale nettverk og familieforhold innenfor boligfeltet Stårffo kan bli påvirket når feltet forsvinner. Risiko for tap eller svekkelse av relasjoner som er viktig både for helse og særlig i oppvekst • Medborgerinvolvering kan være krevende i forhold til følte forventninger og ujevn maktbalanse. 	<ul style="list-style-type: none"> • 	<ul style="list-style-type: none"> • Tilrettelegge nytt boligområde med flere tomter som gjør det mulig å videreføre naboskap • Avholde grunneiermøter, informasjonsmøte og gi adgang til innspill. Dialog mellom forslagsstiller og de berørte grunneierne med tanke på utkjøp av boliger. Forslagsstiller må være hensynsfull og oppmerksom i dialogen.

7 Vurdering av helsekonsekvens av planen

I dette kapitlet gjør vi en oppsummering av positive og negative konsekvenser sett opp mot 0-alternativet, og foreslår rangering av alternativene 0, 1 og 2.

7.1 Alternativ 1

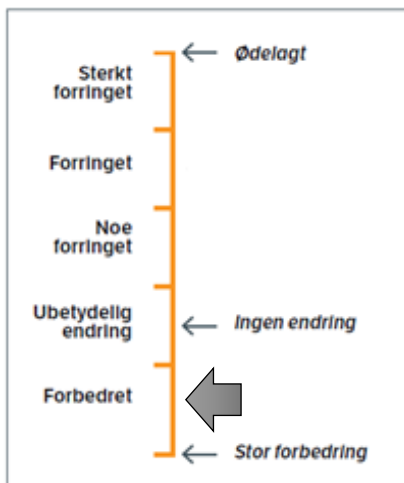
7.1.1 Inntekt og materielle ressurser

Planen omfatter hjørnesteinsbedrift med svært mange arbeidsplasser (rundt 120 og stadig økende) som har lokal og regional betydning. Felt med 8 boliger kan få redusert markedsverdi. Verdi og påvirkning vurderes ut fra at det er langt flere som berøres av positiv effekt knyttet til arbeidsplasser enn de som berøres av verdiendring på fast eiendom.

Verdi

Påvirkning

Konsekvens

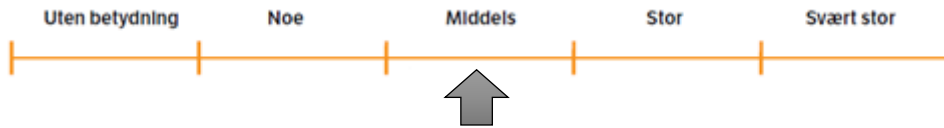
Uten betydning	Noe	Middels	Stor	Svært stor	Verdi / Påvirkning
					Ødelagt
					Sterkt forringet
					Forringet
					Noe forringet
					Ubetydelig endring
	0				
					Forbedret
					+++ / +++++
					+ / ++

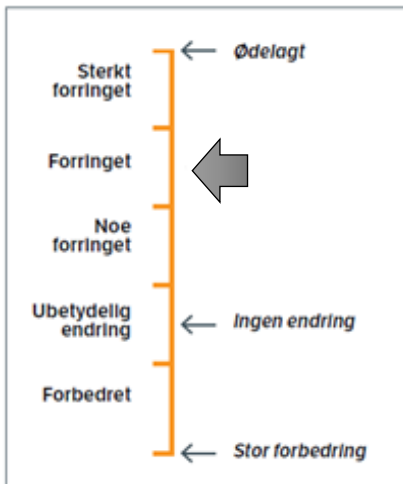
7.1.2 Ytre miljøfaktorer

Luftforurensning knyttet til tungtrafikk reduseres. Luftforurensning fra produksjon og skipstrafikk kan øke. Støy fra aktivitet innenfor planområdet øker, og er mest merkbar for boliger i Stårffo og nærmest havna like utenfor plangrensa. Storulykkevirksomhet med farlige stoffer utvider sitt område og produksjonsvolum, hensynssoner utvides og kan påvirke befolkning også utenfor planområdet.

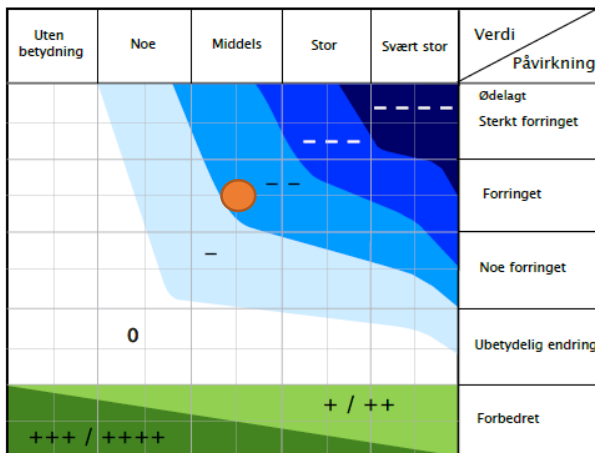
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

7.1.3 Oppvekst

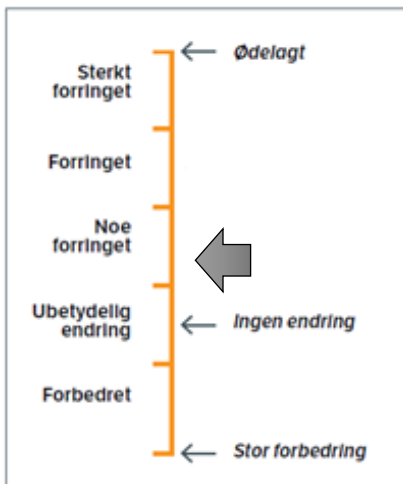
Sikre arbeidsplasser for de voksne på stedet er positivt for å motvirke barnefattigdom.

Planforslaget medfører at en sentrumsnær strandlinje bygges ned og blir utilgjengelig. Barnetråkkregistrering gjennomført av 3. – 10. klassetrinn på Drag skole har imidlertid relativt få registreringer akkurat her, mens friluftsområdet nærmere skole og Dragsvatnan er mer aktivt brukt. Mindre tungtrafikk gjennom bygda og samtidig etablering av fortau legger til rette for tryggere skolevei og økt trygghetsfølelse for myke trafikanter. Støyforhold vil forverres spesielt i anleggsperioden men også i driftsfasen som følge av økt aktivitet. Noen barn har registrert støy tilknyttet TQCs eksisterende anlegg, men det er vanskelig å si om dette er tilknyttet pågående anleggsarbeid eller i normal driftssituasjon.

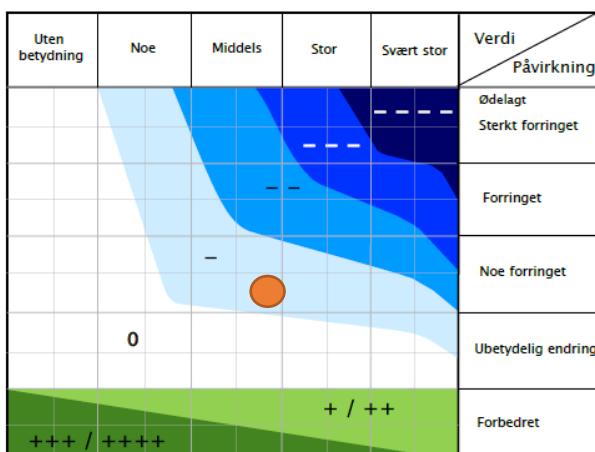
Verdi

Påvirkning

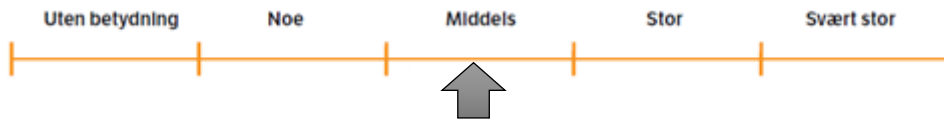
Konsekvens

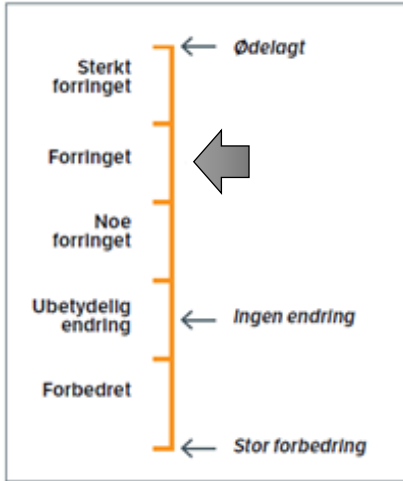
7.1.4 Bolig og boligforhold

Det er et presset boligmarked på Drag, og etablering av flere arbeidsplasser bidrar til mer press. Boligforhold forverres for feltet i Stårffo, som blir omringet av industri.

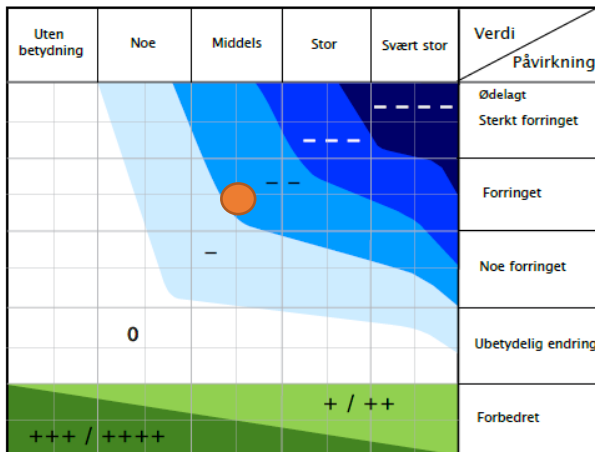
Verdi

Påvirkning

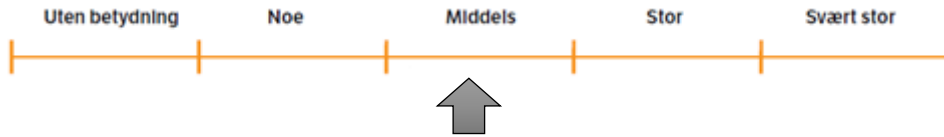
Konsekvens

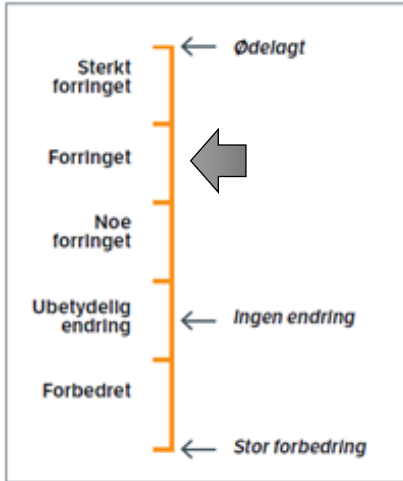
7.1.5 Nærmiljøkvaliteter

Opplevelsen av trygghet i nærmiljøet kan forringes (nærhet storulykkebedrift). Trygghetsfølelse i trafikk kan forbedres med mindre tungtrafikk og etablering av fortau eller gang-/sykkelvei. Mulighet for rekreasjon og aktivitet i strandlinja innenfor planområdet forsvinner.

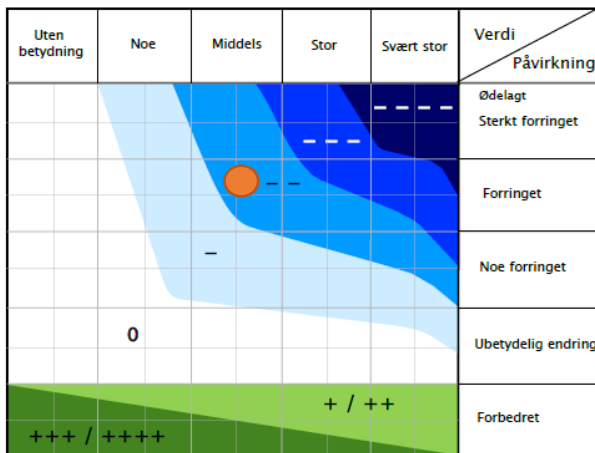
Verdi

Påvirkning

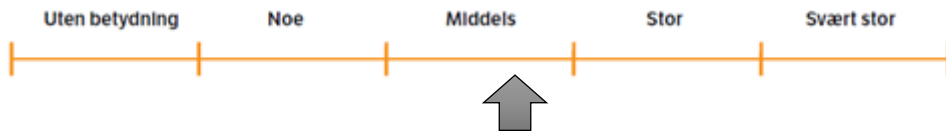
Konsekvens

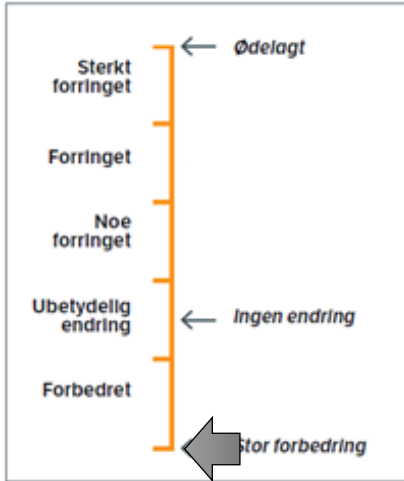
7.1.6 Infrastruktur, planlegging og transport

Planforslaget inneholder tilrettelegging for myke trafikanter langs Hellandsveien og medfører redusert tungtrafikk i driftsfasen. Anleggsfasen gir økt risiko for ulykker, men er tidsbegrenset.

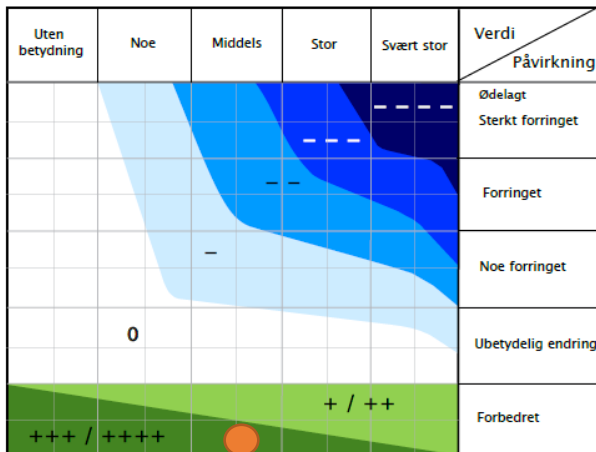
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

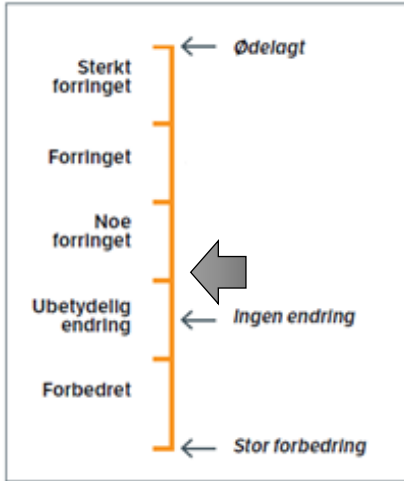
7.1.7 Landbruk, fiskeri og mat

Et mindre areal med dyrkbar jord berøres, men har ikke stor betydning for gården. Utfylling i sjø kan påvirke gytefelt for torsk. Reindriften er ikke berørt av planforslaget.

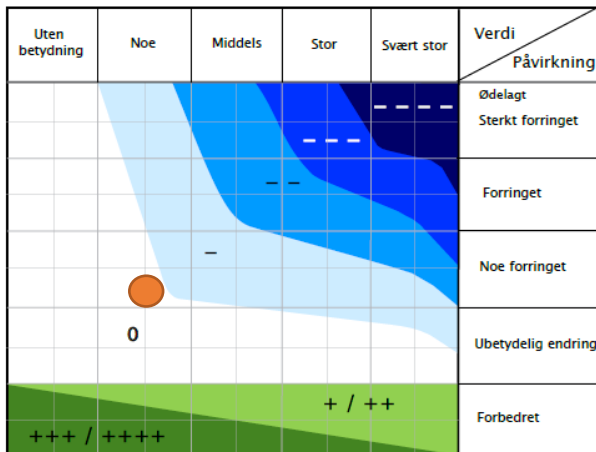
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

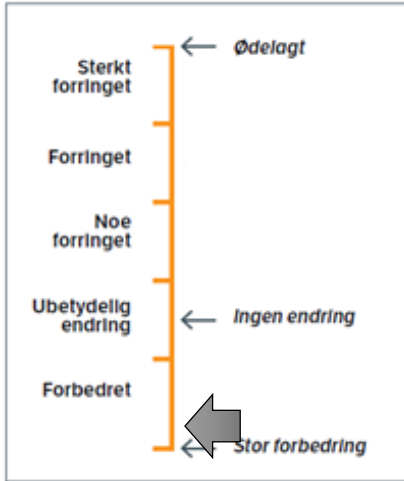
7.1.8 Næringsutvikling

Planen tilrettelegger for fortsatt drift og utvikling av en viktig hjørnesteinsbedrift i kommunen. Arbeid er viktig for folkehelsa, og grunnlag for bosetting og utvikling av gode, levedyktige lokalsamfunn.

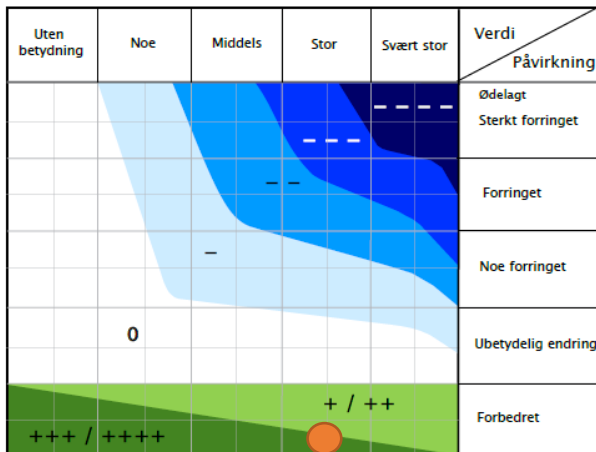
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

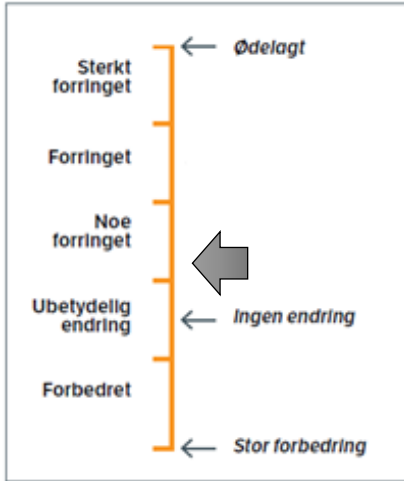
7.1.9 Sosiale nettverk, deltakelse og tillit

Planens alternativ 1 medfører ingen direkte endring av sosiale nettverk. Medborgerinvolveringer kan være utfordrende i forhold til oppfatning av forventninger og ujevn maktbalanse.

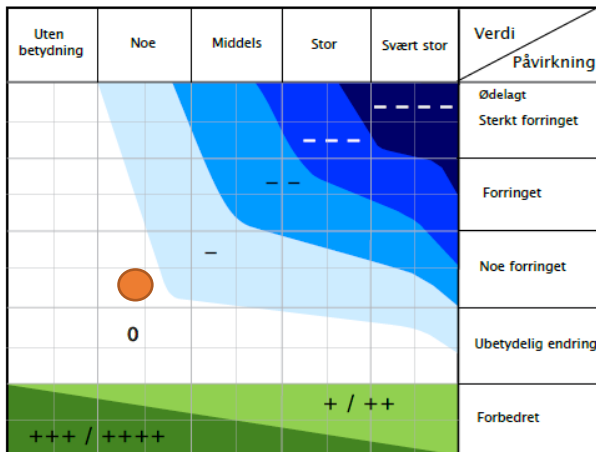
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

7.2 Alternativ 2

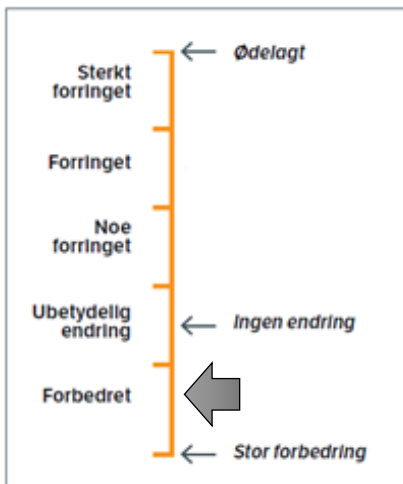
7.2.1 Inntekt og materielle ressurser

Planen omfatter hjørnesteinsbedrift med svært mange arbeidsplasser (rundt 120 og stadig økende) som har lokal og regional betydning. Felt med 8 boliger forsvinner og må erstattes annet sted. Verdi og påvirkning vurderes ut fra at det er langt flere som berøres av positiv effekt knyttet til arbeidsplasser enn de som berøres av boligflytting.

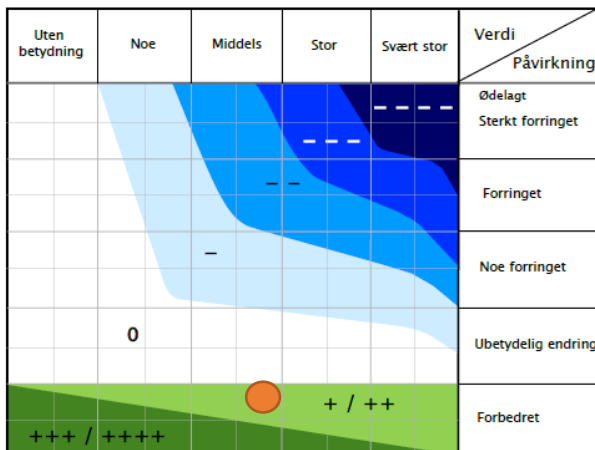
Verdi

Påvirkning

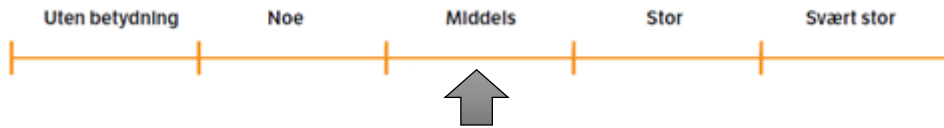
Konsekvens

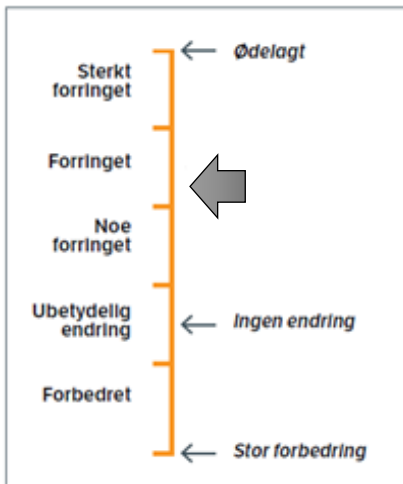
7.2.2 Ytre miljøfaktorer

Luftforurensning knyttet til tungtrafikk reduseres. Luftforurensning fra produksjon og skipstrafikk kan øke. Støy fra aktivitet innenfor planområdet øker, og er mest merkbar for boliger nærmest havna like utenfor plangrensa. Storulykkevirksomhet med farlige stoffer utvider sitt område og produksjonsvolum, hensynssoner utvides og kan påvirke befolkning også utenfor planområdet.

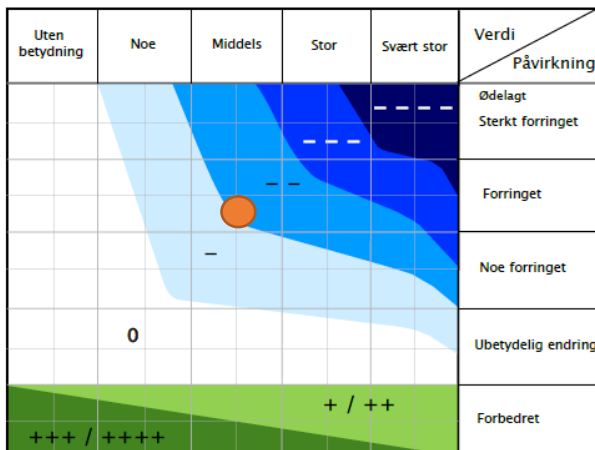
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

7.2.3 Oppvekst

Sikre arbeidsplasser for de voksne på stedet er positivt for å motvirke barnefattigdom.

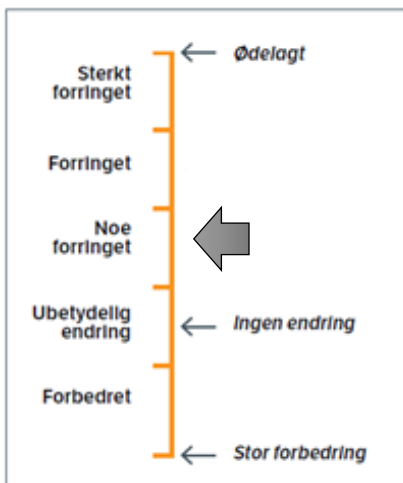
Planforslaget medfører at en sentrumsnær strandlinje bygges ned og blir utilgjengelig. Barnetråkkregistrering gjennomført av 3. – 10. klassetrinn på Drag skole har imidlertid relativt få registreringer akkurat her, mens friluftsområdet nærmere skole og Dragsvatnan er mer aktivt brukt. Mindre tungtrafikk gjennom bygda og samtidig etablering av fortau legger til rette for tryggere skolevei og økt trygghetsfølelse for myke trafikanter. Støyforhold vil forverres spesielt i anleggsperioden men også i driftsfasen som følge av økt aktivitet. Noen barn har registrert støy tilknyttet TQCs eksisterende anlegg, men det er vanskelig å si om dette er tilknyttet pågående anleggsarbeid eller i normal driftssituasjon.

Barn som bor i Stårffo må flytte, noe som kan oppleves krevende, og ha innvirkning på etablerte sosiale relasjoner innenfor nabolaget.

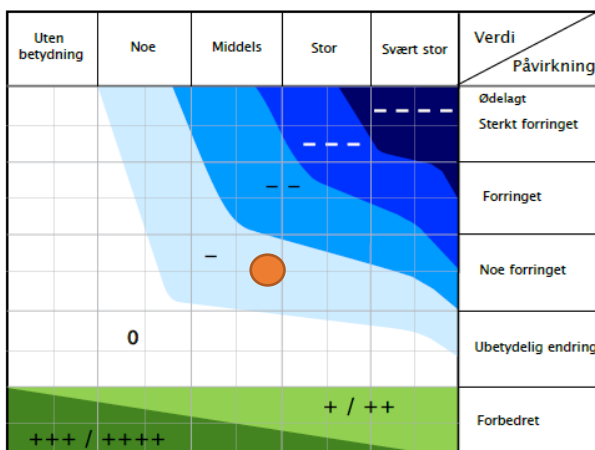
Verdi

Påvirkning

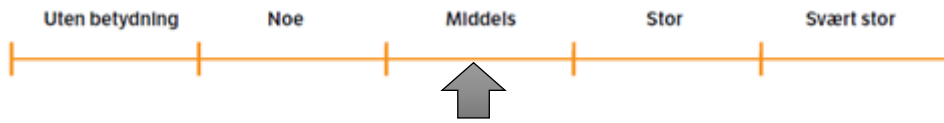
Konsekvens

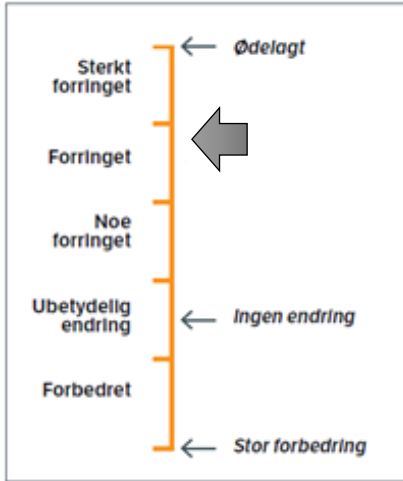
7.2.4 Bolig og boligforhold

Det er et presset boligmarked på Drag, og etablering av flere arbeidsplasser og fjerning av 8 boenheter bidrar til mer press.

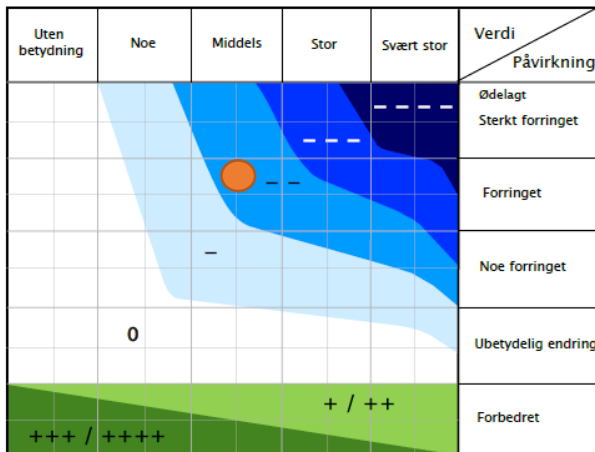
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

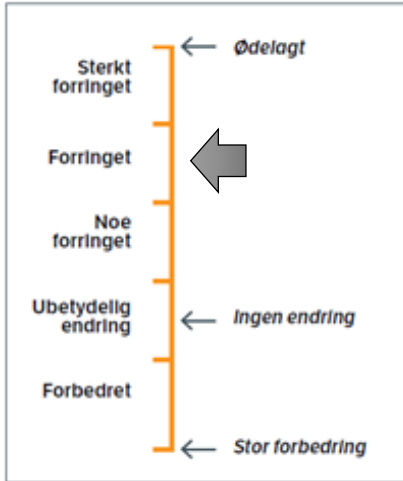
7.2.5 Nærmiljøkvaliteter

Opplevelsen av trygghet i nærmiljøet kan forringes (nærhet storulykkebedrift). Trygghetsfølelse i trafikk kan forbedres med mindre tungtrafikk og etablering av fortau eller gang-/sykkelvei. Mulighet for rekreasjon og aktivitet i strandlinja innenfor planområdet forsvinner.

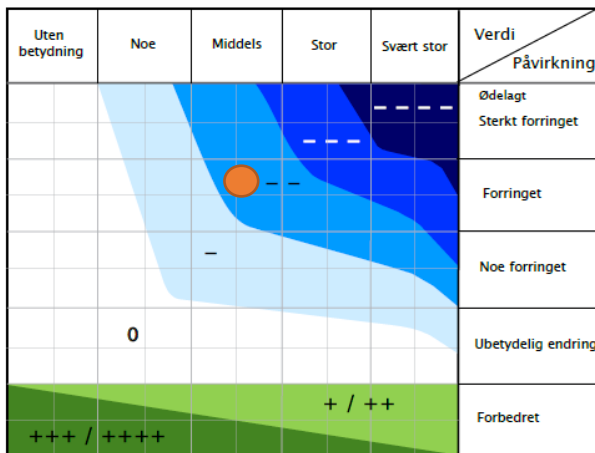
Verdi

Påvirkning

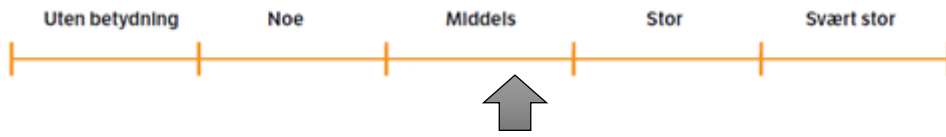
Konsekvens

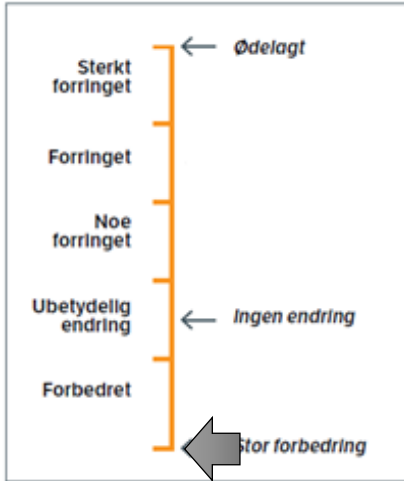
7.2.6 Infrastruktur, planlegging og transport

Planforslaget inneholder tilrettelegging for myke trafikanter langs Hellandsveien og medfører redusert tungtrafikk i driftsfasen. Anleggsfasen gir økt risiko for ulykker, men er tidsbegrenset.

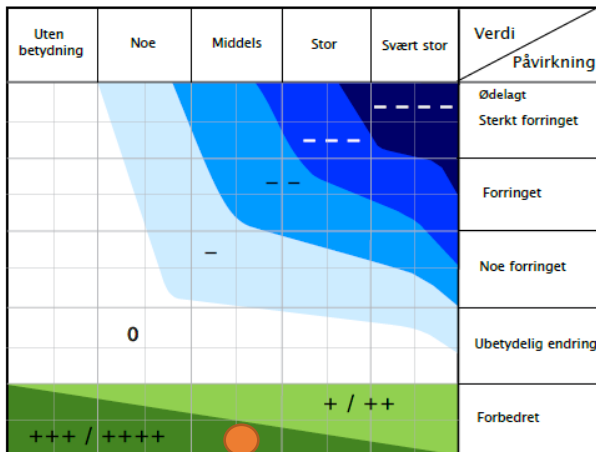
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

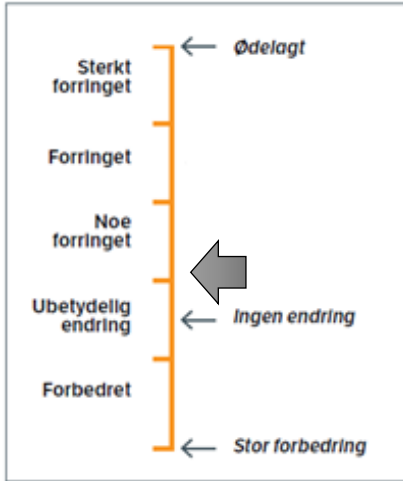
7.2.7 Landbruk, fiskeri og mat

Et mindre areal med dyrkbar jord berøres, men har ikke stor betydning for gården. Utfylling i sjø kan påvirke gytefelt for torsk. Reindriften er ikke berørt av planforslaget.

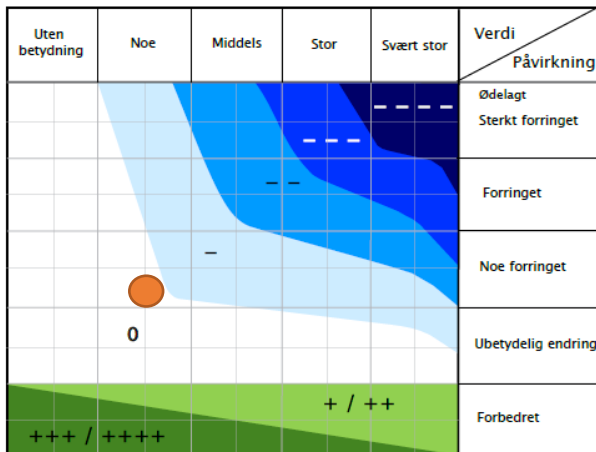
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

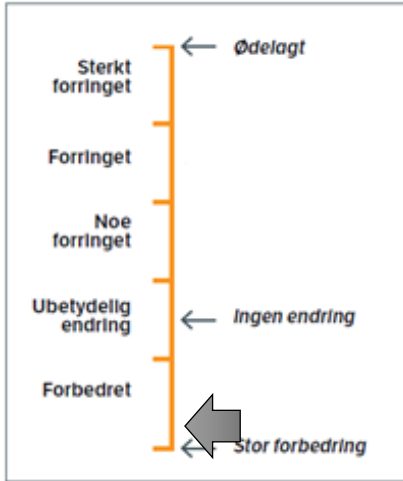
7.2.8 Næringsutvikling

Planen tilrettelegger for fortsatt drift og utvikling av en viktig hjørnesteinsbedrift i kommunen. Arbeid er viktig for folkehelsa, og grunnlag for bosetting og utvikling av gode, levedyktige lokalsamfunn.

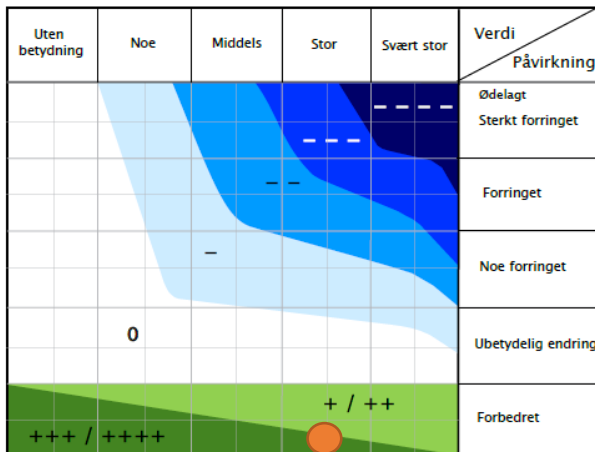
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

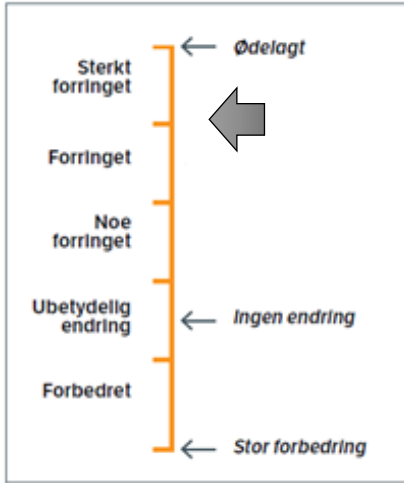
7.2.9 Sosiale nettverk, deltakelse og tillit

Sosiale nettverk og familieforhold innenfor boligfeltet Stårffo kan bli påvirket når feltet forsvinner. Medborgerinvolveringer kan være utfordrende i forhold til oppfatning av forventninger og ujevn maktbalanse.

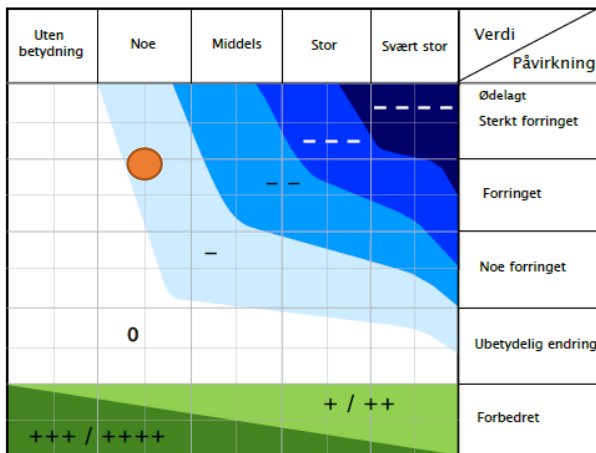
Verdi

Påvirkning

Konsekvens

7.3 Drøftelse

7.3.1 Positive effekter for samfunnet

Generelt kan man si at de positive konsekvensene er knyttet til at planforslaget bidrar til å sikre mange arbeidsplasser og derigjennom grunnlag for et fortsatt levedyktig samfunn på Drag. Produksjonen av høyrenset kvarts er et viktig positivt tilskudd til det grønne skiftet (globalt sett). Arbeidsplasser og lokale bedrifter bidrar til offentlige velferdsordninger gjennom skatteinngang, og bidrar til helse for enkeltpersoner og deres familier gjennom arbeid og økonomisk sikkerhet.

De positive konsekvensene av planen berører svært mange mennesker og store og viktige samfunnsmessige verdier både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

7.3.2 Helsevirkninger av økt gang- og sykkeltrafikk

Begge alternativene bidrar også positivt til trafiksikkerhet med tilrettelegging for myke trafikanter og reduksjon av tungtrafikk på vei. Bedre trafiksikkerhet og forhold for gående og syklende kan bidra til økt fysisk aktivitet, og dermed reduksjon i forekomst av sykdom. Det bidrar også til mindre luftforurensning fra trafikk, og mindre ulykkesrisiko relatert til trafikk på vei. Etablering av fortau eller g/s-vei og reduksjon av tungtrafikk kan bidra til å redusere utrygghetsfølelse for gående og syklende.

Når det gjelder de negative konsekvensene, så ligger forskjellen mellom alternativ 1 og 2 i hvorvidt boligfeltet Stårffo beholdes eller ikke. Begge forslag medfører nedbygging av ei sentral strandlinje, nedbygging av dyrkbar jord, utslipp til gytefelt. I alternativ 2 utgår 8 boliger, og færre personer utsettes for eventuell økt støy, risiko for luftforurensning og kjemikalier. Til gjengjeld kan det ikke utelukkes at enkelte av personene som må flytte vil kunne oppleve en ikke ubetydelig psykososial belastning som kan være lik eller større belastningen ved å bli, såfremt man ved avbøtende tiltak kan sikre fortsatt godt bomiljø her.

7.4 Tiltak

7.4.1 Aktuelle tiltak for alternativ 1

- Bufferoner med vegetasjon rundt industriområder
- Produksjonsmetoder som støyer og forurensner minst mulig
- Støyskjermer
- Bruke elektriske kjøretøy i industriområdet
- Landstrøm for båter som ligger til kai
- Unngå lasting og lossing på natt
- Erstatte verditap for boliger
- Etablere nye boligfelt på Drag
- Tilrettelegge erstatningsområder for tapt strandlinje (friluftsliv)
- Anleggsplaner og sikring av område
- Begrense arealbruk (dyrkbar jord) mest mulig
- Utfylling i sjø utenom gyteperioder
- Ha god dialog med berørte grunneiere

7.4.2 Aktuelle tiltak for alternativ 2

- Bufferoner med vegetasjon rundt industriområder
- Produksjonsmetoder som støyer og forurensner minst mulig
- Støyskjermer
- Bruke elektriske kjøretøy i industriområdet
- Landstrøm for båter som ligger til kai
- Unngå lasting og lossing på natt
- Erstatte eller flytte boliger som utgår

- Etablere nye boligfelt på Drag
- Tilrettelegge erstatningsområder for tapt strandlinje (friluftsliv)
- Anleggsplaner og sikring av område
- Begrense arealbruk (dyrkbare jord) mest mulig
- Utfylling i sjø utenom gyteperioder
- Ha god dialog med berørte grunneiere

7.5 Sammenstilling av konsekvens

Deltema	Alt. 0	Alt 1	Alt 2
Inntekt og materielle ressurser		++	++
Ytre miljøfaktorer		--	--
Oppvekst		-	-
Bolig og boligforhold		--	--
Nærmiljøkvaliteter		--	--
Infrastruktur, planlegging, transport		++++	++++
Landbruk, fiskeri og mat		0	0
Næringsutvikling		++++	++++
Sosiale nettverk, deltakelse og tillit		0	-
Avveining		Store verdier knyttet til arbeidsplasser og mineraler til det grønne skiftet vektlegges tungt	Store verdier knyttet til arbeidsplasser og mineraler til det grønne skiftet vektlegges tungt
Samlet vurdering	Uendret	Positiv konsekvens	Positiv konsekvens
Rangering	3	2	1
Forklaring til rangering		Med boligfelt, som blir nabo av industri på flere sider	Uten boligfelt, forutsetter at boliger erstattes

De store samfunnsmessige verdiene i planen, som arbeidsplasser, verdiskaping og bidrag til det grønne skiftet er tillagt stor vekt fordi det er så grunnleggende og berører mange mennesker. Deltema med negativ konsekvensgrad oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad, med tanke på den store betydningen av trygge arbeidsplasser og bidrag til det grønne skiftet har både lokalt og globalt.

Etterspørselen på høyrenset kvarts, som er et viktig mineral i det grønne skiftet, er stor. TQC er en av få leverandører i verdensmarkedet, og behov for øking av produksjonen er presserende. Utvidelse av industriområdet og etablering av dypvannskai er svært viktig for fortsatt drift og utvikling på Drag.

7.6 Usikkerhet

Tema folkehelse og barn og unges oppvekstvilkår er omfattende og viktig. Det har vært utfordrende å finne den nødvendige kompetansen i det frie markedet, og vi har derfor hatt stor nytte av støtte fra Hamarøy kommunes folkehelsekoordinator for å finne kunnskapsgrunnlag og avgrense temaet.

Kilder

Plan- og bygningsloven

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71>

Folkehelseloven

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29>

Helsedirektoratets veiledning om Helsekonsekvensutredning

<https://www.helsedirektoratet.no/tema/folkehelsearbeid-i-kommunen/helsekonsekvensutredning>

Meld. St.34 (2012-2013) Folkehelsemeldingen – God helse – felles ansvar, Helse og omsorgsdep.

Folkehelseprofil 2021, Hamarøy kommune – FHI-publikasjon

Oppvekstprofil 2021, Hamarøy kommune – FHI-publikasjon

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer i Håbmera suohkan – Hamarøy kommune 2022-2026, Hamarøy kommune

Kommuneplanens samfunnsdel 2022-2033, vedtatt 8.9.2022

Kunnskapsgrunnlag for samfunnsplanen, datert 8.2.2022

Hovedplan for vann 2020-2024, Hamarøy kommune

Hovedplan for avløp 2020-2024, Hamarøy kommune

Masteroppgave «Boligaksjonsbarn – sorg og lengsel», Kristin Green Johnsen

Masteroppgave «Integrering av folkehelse i arealplanlegging og helsekonsekvensvurderinger som integreringsverktøy», Karoline Unnerud

Bistand fra folkehelsekoordinator med tilbakemelding på tema som er hensiktsmessig å konsekvensutrede, Hamarøy kommunes ref. 2022/648-47

Statistikkbanken, <https://ssb.no/statbank>, Statistisk sentralbyrå

Statistikk-kart, <https://kart.ssb.no/>, Statistisk sentralbyrå

Store norske leksikon, <https://snl.no/Drag>

Naturbase-kart, <https://kart.naturbase.no>, Miljødirektoratet

Miljøstatus-kart, <https://miljoatlas.miljodirektoratet.no>, Miljødirektoratet

Tysfjord kommune. 1 : Et sammensatt fellesskap : Tysfjord kommune 1869-1950, Bjørg Evjen
<https://www.nb.no/items/1638f31cc74a4fd790b1b9f3e853f2c1>

Tysfjord kommune. 2 : Velferd og mangfold : Tysfjord kommune 1950-2000, Bjørg Evjen
<https://www.nb.no/items/3d3815ff4b6642174b44e1f3fff493be?page=0>

Barnetråkk-registrering, Drag skole april 2023